به نام خدای مهربان

برای دریافت آخرین
امتحان نهایی
این کد رو اسکن کن.

مهروماه | هومان

مقدمه

به نام خدا

از زمانی که پیشنهاد تألیف این کتاب مطرح شد، دغدغهٔ این را داشتیم که آیا این کتاب می‌تواند نسخه‌ای متفاوت از کتاب‌های موجود در بازار باشد یا خیر؟ واقعاً می‌توانیم در درس دین و زندگی که خودمان هم می‌دانیم تعداد زیادی از دانش‌آموزان با آن ارتباط نمی‌گیرند یا مطالعهٔ آن را به تعویق می‌اندازند، کتابی تألیف کنیم که پاسخگوی عمدهٔ مسائل دانش‌آموزان باشد و به معنای واقعی کلمه آن‌ها را برای گرفتن نمرهٔ ۲۰ آماده کند؟ با این دغدغه و دل‌مشغولی شروع به نوشتن این کتاب کردیم و شاید بارها و بارها، همه‌چیز را تغییر دادیم تا با خیال راحت کتاب را روانه بازار کنیم. اما خیالمان از این کتابی که در درست شماست تخت‌تخت است. بیست‌پک دقیقاً همان منبعی است که ۲۰ گرفتن در درس دینی را در امتحان نهایی با هر سطحی که باشد، ممکن می‌کند.

کتاب از سه بخش اصلی و مجزا تشکیل شده است:

کتاب پرسؤال: از آن‌جایی که تسلط بر متن کتاب درسی برای موفقیت شما بسیار مهم است، درسنامه‌های این کتاب را به سبک کتابنامه نوشتیم. به این‌صورت که در سمت راست صفحات، عکس کتاب درسی آمده و بسیاری از نکات مهم متن‌محور در داخل خود متن کتاب درسی توضیح داده شده است و کلیدواژه‌های مهم مشخص شده است. روبه‌روی صفحات کتاب درسی، نکات بیشتر و مورد توجه طراحان امتحان نهایی در قالب‌های مختلف از جمله درسنامه‌های نموداری، نکته، حواستون باشه (نکاتی که امکان به اشتباه افتادن در آن‌ها زیاد است)، قاطی نکنین (نکاتی که در مقایسه با هم موجب اشتباه می‌شوند) و توضیح کامل آیات، روایات و اشعار با بیان مفاهیم و پیام‌های آن‌ها و هر چیزی که برای امتحان نهایی لازم دارید، آمده است. پس با این سبک کتابنامه، خیالتان راحت می‌شود که هم به خط‌به‌خط کتاب درسی مسلط شده‌اید و هم تمام نکات مربوط به امتحان نهایی همان صفحه را یاد گرفته‌اید.

توصیهٔ ما این اســـت که ابتدا صفحات مربوط به کتاب درســـی را بخوانید و سپس به سراغ نکات مربوط به آن صفحه (روبه‌روی صفحات کتاب درسی) بروید. همچنین برای آمادگی و فهم بیشتر مطالب، در میان درسنامه‌ها، تعدادی نمونه سؤال وجود دارد تا شما با سبک طراحی سؤال از آن نکات بیشتر آشنا شوید.

اما در بخش سؤالات هر درس نیز، یک تقسیم‌بندی خاص انجام داده‌ایم و هر درس را به دو یا سه بخش تقسیم کرده‌ایم که هر بخش به اندازهٔ یک زنگ کلاسی در نظر گرفته شده است.

دقت کنید که در هر بخش انواع تیپ ســـؤالات رایج در امتحانات نهایی، مانند ســـؤالات مربوط به آیات، احادیث و اشعار، تشخیص درست یا نادرست، جای خالی، کشف ارتباط، پاسخ کوتاه، تعریف اصطلاح، سؤالات چند گزینه‌ای، تشریحی و حتی سؤالات داده‌محور و تحلیل متن آورده شده است. تعداد سؤالات به اندازه‌ای است که از ابتدا تا پایان سال به‌راحتی تمام مطالب به اشکال مختلف برای شما مرور می‌شود. این سؤالات شامل تمام سؤالات امتحان نهایی سال‌های گذشته و سؤالات تألیفی در سطوح مختلف است.

همچنین در کنار برخی سؤالات علامت +۲۰ را می‌بینید که نشان می‌دهد سطح این سؤال بالاتر یا خلاقانه‌تر است و شما را به نمرهٔ ۲۰ نزدیک‌تر می‌کند.

کتاب کاربرگ امتحانی **۱- آزمون‌های درس‌به‌درس:** این آزمون‌ها را به سبک و سیاق امتحان نهایی طراحی کردیم؛ همچنین سعی کردم تمام نکات مهم و امتحان‌خیز هر درس، در قالب این آزمون‌ها بیاید. بنابراین پس از خواندن هر درس، یک امتحان نهایی در حد همان درس در انتظارتان است.

۲- آزمون‌های جامع: پس از آزمون‌های درس‌به‌درس، آزمون جامع آوردیم. از این آزمون‌ها، دو آزمون تألیفی نیم‌سال اول، دو آزمون شبیه‌ساز نهایی و مابقی آزمون‌های نهایی اخیر است. حتماً پس از مطالعهٔ کل کتاب به این آزمون‌ها بپردازید.

کتابچهٔ خلاصه کپسولی اما بچه‌ها برایتان یک هدیهٔ کوچک، اما بسیار کاربردی گذاشتیم. «خلاصه کپسولی» که در اصل خلاصهٔ کل کتاب است و شامل «مهم‌ترین آیات، احادیث و اشعار کتاب درسی» و «تعاریف» و «خلاصهٔ دروس» است.

قدردانی اگر همراهی آقای امیرمحمدبیگی و محمدجواد حیدر و پیگیری، صبوری و خوش‌خلقی خانم مهشید بشیری نبود، حتماً این کتاب به سرانجام نمی‌رسید. همچنین عمیقاً از گروه صفحه‌بندی و تولید انتشارات مهروماه سپاسگزاریم که پابه‌پای ما برای این کتاب زحمت کشیدند.

همهٔ تلاشمان را کردیم که این اثر شما را نه تنها از سایر منابع کمک آموزشی، بلکه از کتاب درسی هم بی‌نیاز کند تا هر دانش‌آموزی در هر نقطه از ایران برای کسب نمرهٔ ۲۰ در امتحان نهایی نگرانی نداشته باشد.

فهرست

بخش اول: تفکر و اندیشه

۵

درس ۱: هستی‌بخش ۷
نمونه سؤالات امتحانی ۱۶
درس ۲: یگانهٔ بی‌همتا ۲۱
نمونه سؤالات امتحانی ۳۱
درس ۳: توحید و سبک زندگی ۳۷
نمونه سؤالات امتحانی ۴۵
درس ۴: فقط برای تو ۵۱
نمونه سؤالات امتحانی ۵۹
درس ۵: قدرت پرواز ۶۵
نمونه سؤالات امتحانی ۷۴
درس ۶: سنت‌های خداوند در زندگی ۸۰
نمونه سؤالات امتحانی ۹۲

بخش دوم: در مسیر

۹۹

درس ۷: در گرو کار خویش ۱۰۱
نمونه سؤالات امتحانی ۱۱۰
درس ۸: بازگشت ۱۱۵
نمونه سؤالات امتحانی ۱۲۵
درس ۹: زندگی در دنیای امروز و... ..... ۱۳۲
نمونه سؤالات امتحانی ۱۴۳
درس ۱۰: پایه‌های استوار ۱۵۰
نمونه سؤالات امتحانی ۱۵۷
درس ۱۱: عصر شکوفایی ۱۶۲
نمونه سؤالات امتحانی ۱۷۱
درس ۱۲: نگاهی به تمدن جدید ۱۷۵
نمونه سؤالات امتحانی ۱۸۳
درس ۱۳: مسئولیت بزرگ ما ۱۸۹
نمونه سؤالات امتحانی ۱۹۹

بخش سوم: پاسخ‌نامه

۲۰۵

درس ۲: یگانهٔ بی‌همتا

مشاوره: بعد از یه خسته نباشید بابت گذروندن درس فلسفی ـ عرفانی اول، حالا وقتشه با لبِ خندون به درس دوم سلام کنید! حتماً این آهنگ قشنگ رو شنیدید که میگه «دل یکی، دلدار یکی!» بله! دلدارِ ما یکیه که اون هم خداست. اصلاً خدا یه دونه باشه!

توی این درس با آیه‌های زیادی روبه‌رو هستید، شاه‌کلید یادگیری این درس اینه که بدونید هر عبارت قرآنی با کدوم‌یک از مراتب «توحید» یا «شرک» مرتبطه. تأکید می‌کنم که «هر عبارت قرآنی» رو با دقت یاد بگیرید، چون ممکنه یک آیه، چند تا عبارت داشته باشه که هر کدوم یه مفهومی رو برسونن! استفاده از خلاصه‌نموداری توی این درس هم می‌تونه خیلی بهتون کمک کنه که بعداً راحت‌تر بتونید درس رو مرور کنید. یادتون نره که تقریباً ۳ نمره در امتحان نوبت اول و حدود ۱/۵ نمره در امتحان نهایی به این درس اختصاص داده شده است.

نمای کلی

حدیث

امام علی (ع)

مفهوم اصلی: براساس بیان امیر مؤمنان (ع)، بالاترین حد عزّت، بندگی خدا و بالاترین افتخار برای انسان ربوبیّت خداست.

پیام‌ها:

۱ بندگی خدا (توحید عملی) بالاترینِ عزّت‌هاست.

۲ بالاترین افتخار این است که خداوند ما را پرورش داده و مربی و هدایت‌کنندهٔ ما خود اوست. (توحید در ربوبیّت)

۳ امام علی (ع) از خداوند درخواست بندگی او (توحید عملی) را می‌کند.

۴ بندگی (توحید عملی)، نتیجهٔ توحید در ربوبیّت الهی است.

درس دوم

یگانهٔ بی‌همتا

عزّت امیرالمؤمنین = توحید عملی

«خدای من! مرا این عزّت بس که بندهٔ تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی، خدای من! تو همان‌گونه‌ای که من دوست دارم، پس مرا همان‌گونه قرار ده که تو دوست داری.»

درخواست امیرالمؤمنین از خدا

افتخار امیرالمؤمنین = توحید در ربوبیّت

۱ مهم‌ترین اعتقاد دینی «توحید و یکتاپرستی» است. اسلام دین توحید و قرآن کتاب توحید است. در اسلام بدون اعتقاد به توحید هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد. ۲ توحید سرلوحهٔ دعوت همهٔ پیامبران بوده است. ۳ خداوند در قرآن کریم اخلاق، احکام و همهٔ اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار توحید قرار داده است. ۴ توحید مانند روحی در پیکرهٔ معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد! ← موارد ۱ تا ۵ عواملی هستند که موجب می‌شوند توحید را مهم‌ترین اعتقاد دینی بدانیم.

از این‌رو شایسته است دربارهٔ ابعاد این اصل اساسی بیشتر بیندیشیم:

۱ـ حقیقت توحید چیست و مراتب آن کدام‌اند؟

۲ـ مرز میان توحید و شرک چیست؟

۳ـ آیا درخواست از غیر خدا مساوی با شرک است؟

۱ـ إلهی کَفی بی عِزًّا أن أکونَ لکَ عَبدًا و کَفی بی فَخرًا أن تکونَ لی رَبًّا أنتَ کَما أُحِبُّ فَاجعَلنی کَما تُحِبُّ؛ بحارالانوار، مجلسی، ج ۹۱، ص ۹۲.

۱۸

یکتایی و یگانگی

توحید و برخی مراتب آن[1]

تعریف اصل توحید: توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است. رسول خدا ﷺ، از همان آغاز رسالت خود، از مشرکان می‌خواست با گفتن هیچ خدایی جز الله نیست = اصل توحید جملهٔ «لا إلٰهَ إلّا اللّٰه» دست[1] از شرک و بت‌پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند. با گفتن این عبارت [2] تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و [3] دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و [4] در زمرهٔ برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد؛ بنابراین، جملهٔ «لا إلٰهَ إلّا اللّٰه» فقط یک شعار نیست بلکه پایبندی به آن، همهٔ زندگی فرد مسلمان را در رابطهٔ با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می‌دهد. ← نتایج پایبندی (التزام، عمل) به لا اله الّا الله

نتایج گفتن (بیان، اقرار) لا اله الّا الله

توحید و یگانگی خداوند مراتبی دارد که به برخی از این مراتب می‌پردازیم:

۱ــ توحید در خالقیت: توحید در خالقیت عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است، موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد. ← تعریف توحید در خالقیت

اَللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ ...[2] ..... خدا آفرینندهٔ هر چیزی است. .....

بیانگر توحید در خالقیت

۲ــ توحید در مالکیّت: از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است پس تنها مالک آن نیز هست، زیرا هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است. ← تعریف توحید در مالکیت

معلول (بازتاب، نتیجه) توحید در خالقیت

وَ لِلّٰهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَرضِ[3] ... . آنچه در آسمان‌ها و آنچه در زمین است، از آن خداست.

بیانگر توحید درمالکیت

۳ــ توحید در ولایت: هر کس مالک چیزی باشد حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازهٔ وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند.

معلول توحید در مالکیت

بیانگر توحید در ولایت

... ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ ..... آن‌ها هیچ ولیّ [سرپرستی] جز او ندارند. .....

وَ لا یُشرِکُ فی حُکمِهِ أَحَدًا[4] ..... و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد. .....

تعریف توحید در ولایت

از آنجا که خداوند، تنها مالک جهان است تنها ولیّ و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اجازهٔ او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه‌ای به معنی واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

۱ــ مباحث درس اول و دوم دربارهٔ توحید، برگرفته از مجموعه آثار استاد شهید مطهری، ج ۲، صص ۹۹ تا ۱۰۷ و ۱۱۹ تا ۱۳۷ می‌باشد.
۲ــ سورهٔ زمر، آیهٔ ۶۲.
۳ــ سورهٔ آل عمران، آیهٔ ۱۰۹.
۴ــ سورهٔ کهف، آیهٔ ۲۶.

توجیه ولایت پیامبر ﷺ و اولیای الهی با وجود توحید در ولایت

توحید

- توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد.
- «لااله الاالله»: بیانگر اصل و حقیقت توحید است.
- نقش آن در ابتدای اسلام: رسول خدا ﷺ از همان آغاز رسالت خود از مشرکان می‌خواست با گفتن این جمله دست از شرک و بت‌پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند.
- ثمرات بیان آن: [۱] موجب ایمان آوردن به خدا می‌شود. [۲] تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود. [۳] دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌شود. [۴] در زمرهٔ (گروه) برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد.
- ثمرات پایبندی به آن:
  - این جمله فقط یک شعار نیست. (خارج شدن این عبارت از حالت صِرف شعاری)
  - همهٔ زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشتن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می‌دهد.

● برخی مراتب توحید

- خالقیت: خدا تنها خالق و منشأ آفرینش است.
- مالکیت: چون خدا تنها خالق است، پس تنها مالک هم هست. / نتیجهٔ توحید در خالقیت است.
- ولایت: نتیجهٔ توحید در مالکیت است./ به معنای اینکه چون خدا تنها مالک است، پس تنها سرپرست، ولیّ، حاکم، فرمانروای جهان و صاحب اختیار نیز می‌باشد و تنها کسی است که حق دخل و تصرف (توان ایجاد تغییر در قوانین عالم) را دارد.
- ربوبیّت:
  - نتیجهٔ توحید در خالقیت، مالکیت و ولایت است. (نتیجهٔ مستقیم توحید در ولایت است.)
  - چون خدا تنها خالق، مالک و ولیّ است، پس تنها کسی است که تدبیر و برنامه‌ریزی می‌کند، پرورش می‌دهد و مخلوقات را هدایت می‌کند.

آیه — سورهٔ زمر (۶۲)

مفهوم اصلی: بیانگر توحید در خالقیت است.

نکتهٔ ترکیبی: در آیهٔ ﴿اللّٰهُ نورُ السَّماواتِ وَ الأَرض﴾، نور بودن خدا به معنای این است که خدا سرچشمهٔ هستی است، پس بیانگر توحید در خالقیت است. (درس ۱)

آیه — سورهٔ آل عمران (۱۰۹)

مفهوم اصلی: بیانگر توحید در مالکیت است.

پیام‌ها: [۱] چون خداوند خالق جهان است (علت) مالک آن نیز هست؛ پس عبارت ﴿اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾، علت عبارت ﴿و لِلّٰهِ ما فِی السَّماوات وَ ما فِی الأَرض﴾، می‌باشد. [۲] بیانگر این مطلب که مالک اصلی و حقیقی جهان خداوند است.

آیه — سورهٔ کهف (۲۶)

مفهوم اصلی: بیانگر توحید در ولایت است.

پیام‌ها: [۱] چون خداوند تنها مالک جهان است (علت) تنها ولیّ و سرپرست جهان نیز هست، پس عبارت ﴿و لِلّٰهِ ما فِی السَّماوات وَ ما فِی الأَرض﴾، علت عبارت ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن ولیّ﴾، می‌باشد. [۲] بیانگر نفی هرگونه سرپرست غیر از خداوند برای انسان‌هاست. [۳] حق ولایت و حکومت تنها مختص خداوند است.

اگر خداوند پیامبر اکرم ﷺ را ولیّ انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را واسطهٔ ولایت خود و رسانندهٔ فرمان‌هایش قرار داده است.

۴ــ توحید در ربوبیّت: واژهٔ «ربّ»، در قرآن کریم از اهمیت فراوانی برخوردار است و بعد از واژهٔ «اللّه» بیشترین فراوانی را در میان اسمای الهی دارد. کلمه رب بیش از نهصد بار در قرآن کریم آمده است. عبارت «رَبّ العالَمین» نیز بیش از چهل بار در قرآن تکرار شده است. ربّ به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به‌دست اوست؛ هر کس که خالق و مالک و ولیّ چیزی باشد می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. از آنجا که خداوند تنها خالق، مالک و ولیّ جهان است، تنها ربّ هستی نیز می‌باشد. اوست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد.

البته باید به این نکته توجه داشت که توحید در ربوبیّت بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند؛ باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان اقدام می‌کند، رشد این درختان نتیجهٔ تدبیر اوست. بلکه توحید در ربوبیّت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آنِ خدا و تحت تدبیر او هستند.

کشاورز وقتی خود را با دیگران، یعنی کسانی که در کِشت زمین او دخالتی نداشته‌اند، مقایسه می‌کند می‌بیند که این کِشت حاصل دسترنج خودش است؛ اما وقتی رابطهٔ خود را با خدا بررسی می‌کند، می‌بیند که هم خودش و هم تیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه، در می‌یابد که زارع حقیقی و پرورش دهندهٔ اصلی زراعتِ او خداست و باید شکرگزار او باشد[1].

قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ...[2]

بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبم در حالی که او پروردگار همه‌چیز است؟...

شرک و مراتب آن

شرک به معنای شریک قرار دادن برای خدا است. هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد مشرک به‌حساب می‌آید. شرک نیز مانند توحید درجاتی دارد که متناسب با درجات توحید، به برخی از آنها می‌پردازیم:

۱ــ اشاره به آیات ۶۳ تا ۶۷ سورهٔ واقعه.
۲ــ سورهٔ انعام، آیهٔ ۱۶۴.

آیه
سورهٔ انعام (۱۶۴)

مفهوم اصلی: بیانگر توحید در ربوبیّت است.

پیام‌ها: ۱ چون خداوند تنها خالق، مالک و ولیّ جهان است (علت)، تنها ربّ هستی نیز می‌باشد. (معلول) پس عبارت ﴿قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا﴾، نتیجهٔ عبارت ﴿ما لَهُم مِن دُونِهِ مِن وَلِيٍّ﴾ می‌باشد. ۲ علتِ طلب نکردن پروردگاری به‌جز خدا این است که خدا، پروردگار همه‌چیز است.

نکتهٔ ترکیبی: عبارت ﴿كُلَّ يَومٍ هُوَ فی شأنٍ﴾، بیانگر توحید در ربوبیّت و با این آیه مرتبط می‌باشد. (درس ۱)

نکته:
توحید = یگانگی خدا ≠ شرک
- توحید نظری (علت) = اعتقاد به خدای یگانه = ایمان به یگانگی خدا
- توحید عملی (معلول) = عبادت و اطاعت از خدای یگانه

حواستون باشه:
- در سؤالات، هر جایی که به عبارت‌های «خالق»، «مبدأ»، «جهان» و «کار آفرینش» برخورد کردید، حواستان باشد که مربوط به «توحید در خالقیت» است.
- عبارت‌های «برای خدا» و «از آنِ خدا» نشان‌دهندهٔ توحید در مالکیت هستند که معادل عربی‌شان هم می‌شود «لِلّه».
- عبارت‌های «ولیّ»، «ولایت»، «سرپرستی» و «حق تصرف»، همگی بیانگر توحید در ولایت هستند.
- عبارت‌هایی مانند «تدبیر»، «پرورش»، «ربّ»، «پروردگار»، «هدایت به مقصد معین»، «اداره کردن»، «اراده کردن»، را که دیدید ذهنتان باید سریعاً به سمت توحید در ربوبیّت برود.

قاطع نکنین:
- تعریف «ربّ» را با تعریف «توحید در ربوبیّت» قاطی نکنید.
- کلیدواژه‌های قرآنی مراتب توحید:
  - خالقیت ← خلق، خالق، نور
  - مالکیت ← لِلّه (لِ مالکیت) / ضمیر مالکیت ← برای مثال: عبادی (بندگان من)
  - ولایت
    - ولیّ (مولا، اولیاء) ← به شرطی که معنای سرپرست داشته باشند نه اینکه به معنای دوست باشد.
    - حُکم
  - ربوبیّت
    - ربّ
    - هدایت (هدیناه، ...)
    - کارهای خدا (كُلَّ يَومٍ هُوَ فی شَأنٍ، اَرسَلنا رُسُلَنا...)

نکته: گاهاً دیده شده که طراحان سؤال، آیات یا روایاتی را از درس‌های دیگر می‌آورند و دربارهٔ اینکه کدام‌یک از اقسام توحید هستند از شما می‌پرسند، به همین خاطر، در جدول زیر همهٔ آیاتی که مرتبط با توحید هستند را برایتان از این نظر بررسی کردیم.

مفهوم	آیات مرتبط در این درس	سایر آیات مرتبط
اصل توحید	«لااله الاّ‌الله» ﴿هُوَ الواحِدُ القَهّارُ﴾ ﴿قُل هُوَ اللهُ اَحَدٌ﴾ ﴿وَلَم یَکُن لَهُ کُفُواً اَحَدٌ﴾	﴿و اللهُ هُوَ الغَنیُّ الحَمیدُ﴾ (درس ۱)
توحید در خالقیت	﴿اللهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾ ﴿قُل اللهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾	﴿اللهُ نورُ السَّماواتِ وَ الاَرض﴾ (درس ۱)
توحید در مالکیت	﴿وَلِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الاَرض﴾	﴿قُل یا عِبادِیَ الَّذین اَسرَفوا...﴾ (درس ۷)
توحید در ولایت	﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ وَلایُشرِکُ فی حُکمِهِ اَحداً﴾	———
توحید در ربوبیّت	﴿قُل اَغیرَ اللهِ اَبغی رَبًّا وَ هُوَ ربُّ کلِّ شَیءٍ﴾ ﴿قُل مَن ربُّ السَّماواتِ وَ الاَرضِ قُل اللهُ﴾	﴿کُلَّ یَومٍ هُو فی شَأنٍ﴾ (درس ۱) ﴿اِنَّ اللهَ رَبّی وَ رَبُّکُم﴾ (درس ۳) ﴿اِنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ اِمّا شاکِراً وَ اِمّا کَفوراً﴾ (درس ۵) ﴿قَد جاءَکُم بَصائِرُ مِن رَبِّکُم﴾ (درس ۵) ﴿و الَّذینَ جاهَدوا فینا لَنَهدِیَنَّهُم سُبُلَنا وَ اِنَّ اللهَ لَمَعَ المُحسِنین﴾ (درس ۶) ﴿وَ یَهدیهِم اِلَیهِ صِراطاً مُستَقیماً﴾ (درس ۷) ﴿کُلّاً نُمِدُّ هؤُلاءِ وَ هؤُلاءِ مِن عَطاءِ رَبِّکَ﴾ (درس ۶) ﴿وَالَّذینَ کَذَّبوا بِآیاتِنا سَنَستَدرِجُهُم...وَ اُملی لَهُم...﴾ (درس ۶)

حواستون باشه: ● جدیداً طراحان امتحان نهایی، یک آیه را در صورت سؤال می‌دهند و ارتباط آن را با توحید قبلی یا بعدی از شما می‌خواهند؛ بنابراین دقت کنید.

● انواع سؤالات مراتب توحید در آیات:

- آیهٔ x بیانگر کدام مرتبهٔ توحید است؟ ← مرتبهٔ توحید همان آیه را بگویید.
- آیهٔ x بازتاب (محصول، نتیجه) کدام توحید است؟ ← مرتبهٔ توحید قبلی را بگویید.
- آیهٔ x ریشهٔ (خاستگاه، علت) کدام توحید است؟ ← مرتبهٔ توحید بعدی را بگویید.

جمع‌بندی:

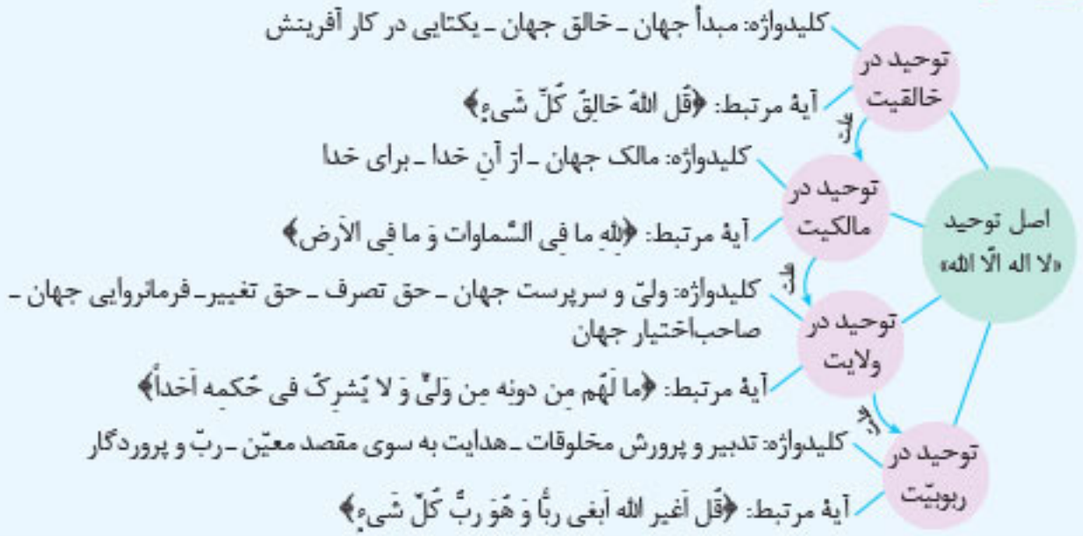

نمونه سؤال: [۱] **پاسخ کوتاه:** کدام اعتقاد دینی مانند روحی در پیکرهٔ احکام دین حضور دارد و به آن معنا می‌بخشد؟

[۲] **تعریف اصطلاح:** اصل و حقیقت توحید

[۳] **تشریحی:** دو مورد از ثمرات اقرار به «لا اله الا الله» را در زندگی فردی و اجتماعی بنویسید.

[۴] **چندگزینه‌ای:** آیهٔ شریفهٔ ﴿اللهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾، به کدام‌یک از مراتب توحید برمی‌گردد؟ (دی ۱۴۰۰ انسانی)

۱) توحید در خالقیت ۲) توحید در مالکیت

[۵] **جای خالی:** توحید در ..... بدین معنا نیست که موجودات به خصوص انسان نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند. (شهریور ۹۹ انسانی)

[۶] **درست / نادرست:** از آنجا که خدا تنها مالک جهان است، تنها ولیّ و سرپرست جهان نیز می‌باشد. (شهریور ۱۴۰۰)

[۷] **تشریحی:** کشاورز از مقایسهٔ رابطهٔ خود با خدا چه نتیجه‌ای می‌گیرد؟

پاسخ [۱] توحید و یکتاپرستی [۲] توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است، یعنی خدا بی‌همتاست و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است. [۳] ۱. انسان دست از شرک برمی‌دارد و به خدای یگانه ایمان می‌آورد. ۲. تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود. ۳. دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد. ۴. در زمرهٔ برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد. [۴] گزینهٔ «۱»: کلیدواژهٔ «خالق» در این عبارت قرآنی، بیانگر توحید در خالقیت است. [۵] ربوبیّت [۶] درست؛ توحید در مالکیت علت توحید در ولایت هست. [۷] کشاورز وقتی رابطهٔ خود با خدا را بررسی می‌کند؛ می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آنِ خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه درمی‌یابد که زارع حقیقی و پرورش‌دهندهٔ اصلی زراعت او خداست.

۱ــ شرک در خالقیت: اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده‌اند، گرفتار شرک در خالقیت شده است. ← تعریف شرک در خالقیت

سؤال: چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد؟

این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالقِ بخشی از جهان‌اند، یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده‌اند، به معنای آن است که هر کدام از آنها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند. ← نوع اول شرک درخالقیت (در این صورت خالق‌ها ناقص هستند و دیگر خدا محسوب نمی‌شوند.)

همچنین به معنای آن است که هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد وگرنه عین همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود، نیازمند هستند و هر یک از آنها به خالق کامل و بی‌نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید. ← نوع دوم شرک در خالقیت (اگر خالق‌ها، ناقص باشند عین هم هستند و دیگر چند خدا نیستند.)

پس تصور چند خدایی صحیح نیست و خدای واحد آفرینندهٔ جهان است.

مثال زیر می‌تواند ما را در درک بهتر یکتایی خداوند کمک کند:

دریای بدون ساحل و بیکرانی را فرض کنید که از هیچ جهت محدود نباشد؛ نه از جهت عمق و ارتفاع و نه از جهت طول و عرض، یعنی از هر جهت بیکران باشد. آیا با این فرض می‌توان دریای دومی را در کنار این دریا قرار داد؟

روشن است که این دریا، جای خالی برای دریای دیگر قرار نمی‌دهد. «واحد قهّار» بودن خداوند که در آیهٔ ۱۶ سوره رعد بیان شده، به معنای آن است که جای خالی برای غیر باقی نگذاشته است تا آن غیر، خود را نشان دهد.

تعریف شرک در مالکیت

۲ــ شرک در مالکیت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند. اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود. ← تنها رابطهٔ موجود میان مراتب شرک: شرک در خالقیت (علت) ← شرک در مالکیت (معلول)

۳ــ شرک در ولایت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را بر عهده دارند و خودشان حق تصرّف در جهان را دارا می‌باشند. ← تعریف شرک در ولایت

۴ــ شرک در ربوبیت: اعتقاد به اینکه علاوه برخداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را برعهده دارند. اگر کسی در کنار ربوبیّت الهی، برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند گرفتار شرک شده است. ← تعریف شرک در ربوبیّت

شرک

- تعریف: شرک به معنای شریک قرار دادن برای خداست.
- مراتب شرک
  - شرک در خالقیت
    - اعتقاد به اینکه جهان را چند خالق خلق کرده‌اند.
    - کسی که معتقد به شرک در خالقیت است یا باید خالق را محدود و ناقص بداند، یا اینکه خالق‌ها را عین هم بداند که در این صورت دیگر چند خدا نیستند.
  - شرک در مالکیت
    - اعتقاد به اینکه در کنار خدا فرد دیگری هم مالک است.
    - هر کس معتقد به شرک در خالقیت است، حتماً معتقد به شرک در مالکیت هم هست.
  - شرک در ولایت: اعتقاد به اینکه در کنار خدا فرد دیگری حق سرپرستی و دخل‌وتصرف دارد.
  - شرک در ربوبیّت: اعتقاد به اینکه در کنار خدا فرد دیگری حق تدبیر و پرورش دارد.

نکته:

رابطهٔ انسان با خدا
- رابطهٔ طولی = خود را در راستای خدا، در مسیر و مجرای خدا و تحت اراده و اذن خدا بدانیم. ← توحید
- رابطهٔ عرضی = خود را مستقل از خدا، کنار خدا، هم‌ارزش با خدا و هم‌ردیف با خدا بدانیم. ← شرک

جمع‌بندی:

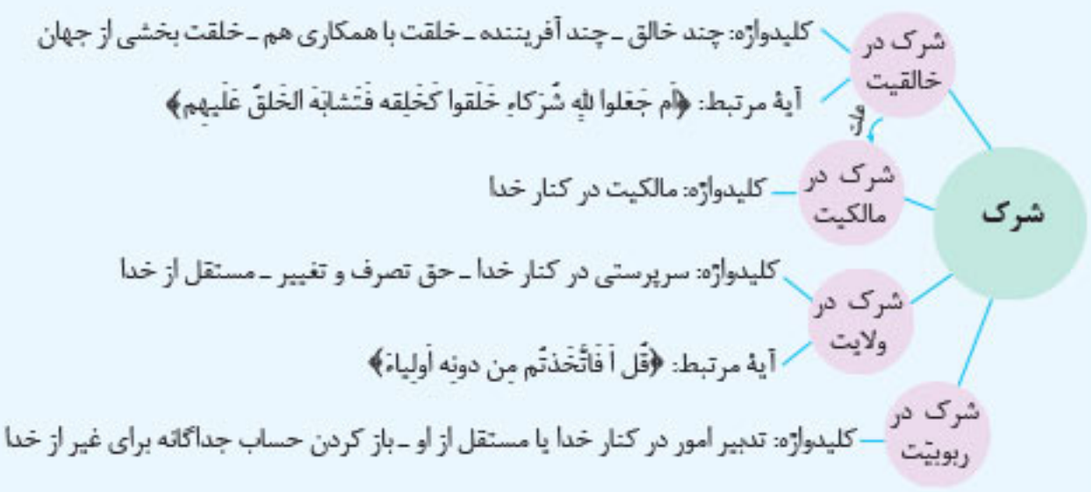

بیستک دین و زندگی ۳

تدبّر در قرآن

الف) با توجه به اهمیت سورهٔ توحید و جایگاه آن در قرآن کریم، در آیات این سوره تدبّر کنید و پیام‌های آن را به‌دست آورید.

بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ ۵ قُل هُوَ اللّهُ أَحَدٌ (۱) اَللّهُ الصَّمَدُ (۲) لَم یَلِد وَ لَم یولَد (۳) وَ لَم یَکُن لَهُ کُفُوًا أَحَدٌ (۴)

(اصل توحید — بی‌نیازی خدا — اصل توحید)

۱ـ .....

۲ـ .....

۳ـ .....

ب) بعد از ترجمهٔ آیه ۱۶ سورهٔ رعد، به سؤالات زیر پاسخ دهید:

(توحید در ربوبیّت) قُل مَن رَبُّ السَّماواتِ وَ الأَرضِ قُلِ اللّهُ — بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ بگو خدا است

(شرک در ولایت) قُل أَ فَاتَّخَذتُم مِن دونِهِ أَولِیاءَ — بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید

(استدلال قرآن برای نفی شرک در ولایت) لا یَملِکونَ لِأَنفُسِهِم نَفعًا وَ لا ضَرًّا — که [حتّی] اختیار سود و زیان خود را ندارند؟

(مقایسهٔ مرزهای توحید و شرک با استفاده از استفهام انکاری) قُل هَل یَستَوِی الأَعمی (مشرک) وَ البَصیرُ (موحد) — بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟

أَم هَل تَستَوِی الظُّلُماتُ (شرک) وَ النّورُ (توحید) — یا تاریکی‌ها و روشنایی برابرند؟

أَم جَعَلوا لِلّهِ شُرَکاءَ خَلَقوا کَخَلقِهِ فَتَشابَهَ الخَلقُ عَلَیهِم (شرک در خالقیت) — یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند که [آن شریکان هم] مثل خداوند آفرینشی داشته‌اند و در نتیجه [این دو] آفرینش بر آنان مشتبه شده است [و از این‌رو شریکان را نیز مستحق عبادت دیده‌اند؟!]

۱ـ فاعل در عبارت «خَلَقوا» ضمیر «واو» است که به شرکا برمی‌گردد.

آیه سورهٔ توحید (۱ تا ۴)

۱. ﴿قُل هُوَ اللّهُ أَحَدٌ﴾

مفهوم اصلی: بیانگر اصل توحید است.

۲. ﴿اللّهُ الصَّمَدُ﴾

مفهوم اصلی: بیانگر بی‌نیاز بودن خداوند است.

پیام‌ها: «صمد» به معنای بی‌نیازی است که همهٔ نیازمندان رو به سوی او دارند و از او درخواست می‌کنند و او هم نیاز همه را برطرف می‌کند.

نکتهٔ ترکیبی: مفهوم «صمد» با مفهوم آیهٔ ﴿یَسأَلُهُ... کُلَّ یَومٍ هُوَ فی شَأنٍ﴾، هم‌راستا است؛ چراکه در آن آیه هم، همهٔ مخلوقات از خدا درخواست می‌کنند و خدا نیاز همه را برطرف می‌کند. (درس ۱)

۳. ﴿لَم یَلِد وَ لَم یولَد﴾

مفهوم اصلی: خداوند به فرزند نیاز ندارد و نیاز به زاده شدن و پدید آمدن هم ندارد.

پیام‌ها: [۱] این عبارت دیدگاه مسیحیانی که می‌پندارند حضرت مسیح ﷺ فرزند خداست را باطل اعلام می‌کند. [۲] خداوند پدیده نیست. [۳] رابطهٔ خدا با موجودات رابطهٔ آفرینش است نه زایش. در اینجا عبارت ﴿لَم یَلِد﴾، یعنی از نیستی به هستی می‌آورد نه اینکه خود بزاید و عبارت ﴿وَلَم یولَد﴾، بیانگر این است که خداوند علتی ندارد و از چیزی به وجود نیامده است.

۴. ﴿وَ لَم یَکُن لَهُ کُفُوًا أَحَدٌ﴾

مفهوم اصلی: بیانگر اصل توحید و بی‌همتایی خداست.

پیام‌ها: ﴿کُفُوًا﴾، به معنای شبیه، نظیر و مانند است. در واقع خداوند از هر نظر بی‌مانند و یکتاست و شبیه و همتایی ندارد، یعنی هیچ هم‌سطح و هم‌کُفوی برای خداوند وجود ندارد.

آیه سورهٔ رعد (۱۶)

۱. ﴿قُل مَن رَبُّ السَّماواتِ وَ الأَرضِ قُلِ اللّهُ﴾

مفهوم اصلی: بیانگر توحید در ربوبیّت است.

۲. ﴿قُل أَ فَاتَّخَذتُم مِن دونِهِ أَولِیاءَ لا یَملِکونَ لِأَنفُسِهِم نَفعاً وَ لا ضَرًّا﴾

مفهوم اصلی: بیانگر شرکت در ولایت است و استدلال (احتجاج) قرآن برای نفی کردن شرک در ولایت را نشان می‌دهد.

پیام‌ها: خداوند مشرکان را به علت ولیّ و سرپرست گرفتنِ کسانی که حتی اختیار سود و زیان خود را ندارند، سرزنش می‌کند. پس کسی را باید به‌عنوان پروردگار و ولیّ خود انتخاب کنیم که اختیار سود و زیان خود را داشته باشد. به عبارتی کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند ولیّ باشد.

۳. ﴿قُل هَل یَستَوِی الأَعمی وَ البَصیرُ أَم هَل تَستَوِی الظُّلُماتُ وَ النّورُ﴾

مفهوم اصلی: مقایسهٔ انسان موحّد و مشرک و راه توحید و شرک

پیام‌ها: [۱] انسان موحّد، بینا و انسان مشرک، نابیناست، پس انسان موحّد برتر از انسان مشرک است. [۲] مسیر توحید، نور الهی است و برتر از گمراهی و شرک که تاریکی محض است، می‌باشد.

۴. ﴿أَم جَعَلوا لِلّهِ شُرَکاءَ خَلَقوا کَخَلقِهِ فَتَشابَهَ الخَلقُ عَلَیهِم﴾

مفهوم اصلی: بیانگر شرک در خالقیت است.

پیام‌ها: طبق این آیه قرآن می‌گوید، اگر خلقتی مشابه خلقت خدا پیدا کردید یا کسی را پیدا کردید که می‌توانست مشابه خدا خلق کند، می‌توانید مشرک شوید، ولی این‌گونه نیست.

قُلِ اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ وَ هُوَ الواحِدُ القَهّارُ

بگو خدا آفرینندهٔ هر چیزی است. و او یکتای مقتدر است.

۱ــ کسی را می‌توانیم به عنوان ربّ خود انتخاب کنیم که ..خالق باشد..

۲ــ کسی که اختیار سود و زیان .....خود را ندارد..... نمی‌تواند .....ولیّ باشد..... .

۳ــ در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟ اگر خلقی مشابه خلقت خدا پیدا می‌کردند.

طرح چند سؤال

مرز توحید و شرک کجاست؟ آیا اگر کسی پزشک را وسیلهٔ درمان و بهبود بیماری بداند مشرک است؟ آیا اگر کسی از غیر خدا درخواست کمک کند گرفتار شرک شده است؟ آیا اگر کسی دعا را وسیلهٔ جلب مغفرت الهی و صدقه را وسیلهٔ دفع بلا بداند مشرک است؟ و بالاخره، آیا توسل به پیامبران و معصومین علیهم‌السلام شرک به حساب می‌آید؟ خیر

در پاسخ به سؤال‌های فوق می‌گوییم :

اوّلاً خداوند **رابطه علیّت** را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است. آتش[1] موجب گرما و روشنی و داروی[1] سبب شفا و بهبودی است. پزشک[2] وسیلهٔ درمان، معمار[3] عامل بنای ساختمان و معلم[4] نیز وسیلهٔ تعلیم و تربیت است. ← نمونه‌های روابط علیّت در امور مادی

در **امور معنوی** نیز همین‌گونه است. دعا[1] سبب آمرزش، صدقه[2] موجب دفع بلا، و صلهٔ رحم[3] موجب افزایش طول عمر است. ← نمونه‌های روابط علیّت در امور معنوی

همهٔ این روابط توسّط خود خداوند طراحی شده و به اذن و ارادهٔ او صورت می‌گیرد. بنابراین، کسی که برای آموختن نزد معلم می‌رود، یا برای درمان به پزشک مراجعه می‌کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی عمل کرده است. ← همان قانون علیّت

ثانیاً همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز منافاتی با توحید ندارد؛ زیرا پزشک به واسطهٔ استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطهٔ اسباب غیر مادی و با اذن خداوند این کار را انجام می‌دهند. ← مثل قرص و آمپول و ...

عقیده به توانایی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و اولیای دین علیهم‌السلام در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آنها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفابخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است. این توانایی تنها به زمان حیات دنیوی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

← رفع حاجت توسط اولیای الهی وابسته به اعتقاد ما می‌تواند توحید یا شرک باشد.

مثل معجزه، دعا و... ← فیض‌رسانی ـ نمونهٔ علیّت ـ توحید در ربوبیّت

← رفع حاجت

آیه ادامهٔ سورهٔ رعد (۱۶)

﴿قُلِ اللهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾

مفهوم اصلی: بیانگر توحید در خالقیت است.

﴿وَ هُوَ الواحِدُ القَهّارُ﴾

مفهوم اصلی: بیانگر اصل توحید است. (همهٔ مراتب توحید)

نکته: واحد قهار بودن خداوند به معنای آن است که:
- جای خالی برای غیر باقی نگذاشته است.
- تا آن غیر خود را نشان دهد.

رابطهٔ علیّت

- تعریف: انجام هر کاری در جهان و ایجاد هر پدیده‌ای علتی دارد که به ارادهٔ خدا قرار داده شده است.
- رابطهٔ علیّت از آنجا که با بحث انجام افعال و ارادهٔ الهی در ارتباط است، بیانگر توحید در ربوبیّت است.
- نمونه‌های امور مادی در رابطهٔ علیّت:
  - دارو سبب شفا و بهبودی
  - پزشک وسیلهٔ درمان
  - معمار عامل بنای ساختمان
- نمونه‌های امور معنوی در رابطهٔ علیّت:
  - دعا سبب آمرزش
  - صدقه موجب دفع بلا
  - صلهٔ رحم موجب افزایش طول عمر

درخواست از اولیای الهی

- چون آن‌ها را در راستای خدا می‌دانیم. ← بنابراین ← توحید است.
- درخواست انسان از آنان در واقع درخواست از روح آن‌هاست و روح پس از مرگ زنده است. ← بنابراین ← درخواست‌ها بعد از رحلت هم ادامه دارد.

عقیده به توانایی پیامبر اکرم و اولیای دین در برآوردن حاجات انسان	در صورتی موجب شرک است که:	این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.
	در صورتی عین توحید است که:	این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیای دین از خداوند و به اذن او بدانیم.

بیست‌پک دین و زندگی ۳
مهروماه

اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد. به عبارت دیگر، روح مطهر رسول خدا ﷺ پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند[1]. اکنون اگر ما از رسول خدا ﷺ چیزی درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست، بلکه از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است. آیا اگر کسی از پدر و مادرش و یا هر مؤمنی بخواهد که برای سعادتمندی او دعا کند چنین درخواستی شرک‌آلود است؟ خیر

معلول — علت

هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریانی که امروزه به «تکفیری‌ها» مشهور شده، چنین درخواستی را شرک‌آلود نمی‌دانند. جریان تکفیری در سال‌های اخیر برخی از جوامع و کشورهای اسلامی را گرفتار خود کرده است. پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی با تفکر غلطی که دربارهٔ توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آنها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند. پیروان این جریان می‌گویند توسل به پیامبران و معصومین شرک است. طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای اینکه خدا انسان را ببخشد، شرک است و همچنین معتقدند این‌گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند.

علت تمکنداری جریان تکفیری

متأسفانه این جریان بزرگ‌ترین ضربه را بر اسلام وارد کرد و سبب تنفّر برخی از مردم جهان از دین اسلام شد.

هم‌اندیشی

به نظر شما، چرا دقیقاً در زمانی که مسلمانان در پرتو بیداری اسلامی، در حال معرفی اسلام حقیقی به مردم جهان بودند و حتی جمعیت کشورهای صنعتی به سرعت در حال تغییر به نفع مسلمانان بود، چنین جریانی شکل گرفت؟ زیرا دشمنان اسلام از گسترش اسلام و ترویج بیش از پیش آن در دنیا ترس و واهمه داشتند؛ بنابراین در چنین فضایی، جریان‌های افراطی و تکفیری را به راه انداختند تا چهرهٔ اسلام را در اذهان ملت‌های مختلف مخدوش کنند. این گروه‌ها با اعمال خود درصدد نمایش چهره‌ای ضد بشری و هولناک از اسلام هستند.

دانش تکمیلی (۱)

جریان «تکفیری» که این روزها گروه‌های مختلف با نام‌های گوناگونی را شامل می‌شود، ریشه در یک جریان تاریخی در تاریخ اسلام دارد. برای شناخت ریشه‌های تاریخی این جریان، به محتوای این رمزینه مراجعه کنید.

۱ ــ نمونهٔ بارز این موضوع شهیدان هستند که به تصریح قرآن کریم زنده‌اند و مانند زمان حیات در دنیا و بلکه بیشتر از آن، از احوال این دنیا با خبر هستند (سورهٔ بقره، آیهٔ ۱۵۴) و معلوم است که مقام پیامبر مکرم اسلام ﷺ بالاتر از شهیدان است.

ویژگی‌های تکفیری‌ها

- بزرگ‌ترین ضربه را بر اسلام وارد کرده و سبب تنفر برخی از مردم جهان از اسلام شده‌اند.
- یک جریان فکری خشک و غیرعقلانی‌اند.
- تفکر غلطی دربارهٔ توحید و شرک دارند.
- هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌اندیشد مشرک و کافر می‌دانند (نه مسلمان) و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند.
- معتقدند که: ۱ توسل به پیامبر و معصومین شرک است. ۲ طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای اینکه خدا انسان را ببخشد، شرک است.

نکته: جریان تکفیری توسل به اولیای الهی را شرک می‌دانند؛ چرا که رابطهٔ علیّت را به‌خوبی درک نکرده‌اند و از طرفی در درک مسئلهٔ توحید در ربوبیّت دچار اشکال هستند.

نمونه سؤال:

۱ درست / نادرست: اگر کسی گمان کند مستقل از خداوند می‌تواند امورش را تدبیر کند که گرفتار شرک در ولایت شده است.

۲ تعریف اصطلاح: شرک

۳ پاسخ کوتاه: آیهٔ ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ...﴾، به کدام مرتبهٔ شرک اشاره دارد؟

۴ پاسخ کوتاه: اگر معتقد باشیم در کنار خداوند دیگرانی نیز حق تصرف در جهان را دارند، به چه شرکی گرفتار شده‌ایم؟

۵ جای خالی: اگر ما از رسول خدا ﷺ چیزی درخواست کنیم، درخواست از ..... ایشان است.

۶ درست / نادرست: اینکه صلهٔ رحم موجب افزایش طول عمر است، بیانگر وجود رابطهٔ علیّت در امور معنوی است.

۷ پاسخ کوتاه: عقیده به توانایی اولیای دین در برآوردن حاجات انسان چه زمانی موجب شرک است؟

پاسخ

۱ نادرست؛ به کلمهٔ تدبیر دقت کنید، مربوط به شرک در ربوبیّت است.

۲ شرک به معنای شریک قرار دادن برای خداست.

۳ شرک در خالقیت؛ با توجه به کلیدواژهٔ ﴿خَلَقُوا كَخَلْقِهِ﴾ درمی‌یابیم که آیه بیانگر شرک در خالقیت است.

۴ شرک در ولایت

۵ حقیقت روحانی و معنوی

۶ درست

۷ زمانی که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.

دانش تکمیلی (۲)

آیا تبرک جستن به قبور یا بارگاه اولیای الهی شرک به حساب می‌آید؟

پاسخ به این سؤال را در رمزینه روبه‌رو مشاهده کنید تا ببینید که جز همین گروه‌های تکفیری و ریشه‌های تاریخی آنان، هیچ یک از فرق مسلمان و علمای اسلامی این امور را شرک به حساب نمی‌آورند.

[دربارهٔ توحید] **جند نکتهٔ تکمیلی :** ← اثرگذاری نشانهٔ توحید در ربوبیت است.

۱ــ قرآن کریم، بارها تأثیر داشتن موجودات گوناگون را در عالم یادآوری کرده است. به‌طور مثال، فرموده که «در عسل برای مردم شفاست.[۴]» و نیز از زبان حضرت عیسی ﷺ فرموده[«من برایتان از خاک پرنده‌ای می‌سازم و در آن می‌دمم و آن خاک به اذن خداوند پرنده می‌شود.[۵]»]

← برای قبول توحید در ربوبیت ضرورتی ندارد که هرگونه اثر را از اشیا و یا انسان‌ها سلب کنیم.

توحید در ربوبیّت

می‌توان با قبول اثر مخلوقات، این اثر را از خداوند بدانیم، نه مستقل و بی‌نیاز از خداوند.

به این نکتهٔ مهم توجه کنیم که خداوند برای شفابخشی، فقط یک راه ــ که همان دارو باشد ــ قرار نداده است، بلکه فراتر از راه‌های مادی، راه‌های معنوی هم قرار داده است. اولیای الهی هم که مراحل کمال و بندگی را پیموده‌اند، وسیله و طریق این شفابخشی هستند.

انسان موحد وقتی دارویی مصرف می‌کند و شفا می‌یابد، در همان حال توجه دارد که این اثرگذاری را خداوند به آن دارو عنایت کرده است، از این رو از خداوند سپاسگزاری می‌کند، و زمانی که بنده‌ای از بندگان خدا به او احسان می‌کند و نیازی از نیازهایش را برطرف می‌سازد، هم از آن انسان تشکر می‌کند و هم شکرگزار خداوند می‌شود. به همین جهت امام رضا ﷺ فرموده‌اند :

مَن لَم یَشکُرِ المُنعِمَ مِنَ المَخلوقینَ، لَم یَشکُرِ اللّهَ عَزَّ وَ جَلَّ[۱]

نکاتی دربارهٔ توحید در ربوبیت

۱ مصادیق اثربخشی موجودات در عالم در قرآن کریم

الف) «در عسل برای مردم شفاست»

← با قبول اثر عسل بر شفای انسان، این اثر را از خدا می‌دانیم.

ب) «من برایتان از خاک پرنده‌ای می‌سازم و در آن می‌دمم و آن خاک به اذن خداوند پرنده می‌شود.»

← قبول اثربخشی انسان‌ها در عالم با اثر دم مسیحایی بر زنده شدن مردگان

۲ ثمرات بندگی خدا: کسب منزلت نزد خدا و یافتن قدرتی فرامادی

طی مراحل کمال با ایمان، عمل صالح و پیمودن صراط مستقیم ← رسیدن به قرب الهی ← دریافت پاداش‌هایی بزرگ (از جمله کرامات و عنایات به مخلوقات (جلوهٔ کوچکی از این پاداش‌ها)

دیدگاه نادرست منکرین کرامات معصومین: قائل نبودن تفاوت میان وجود مقدس معصومین ﷺ با انسان‌های معمولی و یا گناهکار

بنای نظام خلقت بر حق: پیشروی انسان در مسیر بندگی ← منزلت‌یابی در پیشگاه خدا + یافتن قدرتی بالاتر از قدرت‌های طبیعی

مثال: انتقال تخت ملکهٔ سبا در یک لحظه از مسافتی طولانی توسط آصف بن برخیا

آیه

سورهٔ آل عمران (۴۹)

مفهوم اصلی: مخلوقات به اذن و ارادهٔ خدا می‌توانند تأثیرگذار باشد و این امر منافاتی با توحید ندارد.

حواستون باشه:

لوازم قبول توحید در ربوبیت

الف) سلب هر گونه اثر از اشیا و انسان‌ها (نادرست)

ب) قبول اثر مخلوقات در عالم وابسته به خداوند بی‌نیاز و مستقل از خدا (درست)

حدیث

امام رضا (ع)

مفهوم اصلی: ضرورت توجه به اثرگذاری مخلوقات که منافاتی با توحید ندارد.

ترجمه: هر کس از نعمت‌دهنده‌ای از مخلوقات خداوند شکرگزاری نکند، از خدای عزوجل نیز شکرگزاری نکرده است.

پیام‌ها: [۱] شکرگزاری از مخلوقات، نشان‌دهندهٔ شناخت و قدردانی از خالق آن‌هاست.

[۲] شکر واقعی، قدردانی از تمام نعمات الهی از جمله نعمت‌هایی که از طریق سایر مخلوقات به ما می‌رسد، می‌باشد.

نمونه سؤال : پاسخ کوتاه: لوازم دستیابی به جایگاه برخورداران از کرامات و عنایات به مخلوقات چیست؟

پاسخ طی مراتب کمال و رسیدن به قرب الهی با ایمان و عمل صالح و پیمودن صراط مستقیم

بیست‌پک دین و زندگی ۳

لازمهٔ دریافت پاداش‌های وصف‌ناشدنی

۲ــ آنان که با ایمان و عمل صالح و پیمودن صراط مستقیم، مراحل کمال را می‌پیمایند و به قرب الهی می‌رسند، پاداش‌هایی دریافت می‌کنند که کرامات و عنایات به مخلوقات، جلوهٔ کوچکی از آن است. عده‌ای که منکر این کرامات برای معصومین ﷺ هستند، تفاوتی میان وجود مقدّس این بزرگواران با انسان‌های معمولی و یا انسان‌های شرور و گنهکار نمی‌بینند. نظام خلقت مبتنی بر حق است، هر انسانی که در مسیر بندگی پیش رود، در پیشگاه خداوند منزلتی می‌یابد و قدرتی پیدا می‌کند که برتر از قدرت‌های طبیعی است و این توانایی جزء قانونمندی الهی و زیبایی نظام هستی است. در قرآن کریم می‌خوانیم که وزیر سلیمان، آصف بن برخیا، در یک لحظه تخت بلقیس (ملکهٔ سبا) را از مسافتی طولانی منتقل کرد.[1] اینها، نشان‌دهندهٔ آن است که انسان با طیّ مراتب بندگی می‌تواند به اذن خداوند به چنین توانایی‌هایی در عالم هستی برسد.

نمونهٔ بهره‌مندی از عنایات خدا درنتیجهٔ طی مراتب بندگی

اندیشه و تحقیق

باور به توحید در خالقیّت، مالکیّت، ولایت و ربوبیّت چه تأثیری در زندگی ما می‌گذارد؟

موجب می‌شود انسان به سمت اطاعت از خدا و قرار دادن زندگی در جهت خدا برود. (به عبارتی انسان به سمت توحید عملی می‌رود.)

۱ــ شیخ صدوق، عیون أخبار الرضا ﷺ، محقق و مصحح : لاجوردی، مهدی، ج ۲، ص ۲۴.
۲ــ سورهٔ نمل، آیهٔ ۴۰.

سؤالات امتحانی

بخش اول: از «یگانهٔ بی‌همتا» تا «توحید و مراتب آن»

آیات، روایات و اشعار

● با توجه به سخنان گوهربار امیرالمؤمنین علی ﷺ، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

۱۷۲. عزّت امیرالمؤمنین ﷺ در گرو چیست و بیانگر کدام مرتبهٔ توحید است؟

۱۷۳. تعبیر امیرالمؤمنین ﷺ از افتخار، چیست و نشان‌دهندهٔ کدام مرتبه از توحید است؟

۱۷۴. امام علی ﷺ به‌ترتیب چه چیزی را مایهٔ «عزّت» و «افتخار» خود می‌داند؟ (خرداد ۱۴۰۲)

+۲۰ ۱۷۵. خواسته و طلب مولای متقیان ﷺ از خداوند چیست؟

۱۷۶. عبارت شریف «لا اِلٰهَ اِلّا اللّٰه» نشان‌دهندهٔ کدام‌یک از مراتب توحید است؟

● به‌ترتیب در هر یک از آیات و روایات زیر مراتب توحید را مشخص کنید.

۱۷۷. ﴿اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾

۱۷۸. ﴿وَ لِلّٰهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الاَرضِ﴾

۱۷۹. ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ﴾

۱۸۰. ﴿وَ لا یُشرِکُ فی حُکمِهِ اَحَداً﴾

۱۸۱. ﴿قُل اَغَیرَ اللّٰهِ اَبغی رَبًّا﴾

۱۸۲. ﴿وَ هُوَ رَبُّ کُلِّ شَیءٍ﴾

+۲۰ ۱۸۳. ﴿اللّٰهُ نورُ السَّماواتِ وَ الاَرضِ﴾

+۲۰ ۱۸۴. توحید موجود در آیهٔ شریفهٔ ﴿قُلِ اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ وَ هُوَ الواحِدُ القَهّارُ﴾، علت چه توحیدی است؟

۱۸۵. آن مرتبه از توحید که در آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ لِلّٰهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الاَرضِ﴾، به آن اشاره شده است، به‌ترتیب برخاسته از چه توحیدی است و خودش علت چه توحیدی می‌باشد؟

+۲۰ ۱۸۶. آیهٔ شریفهٔ ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ وَ لا یُشرِکُ فی حُکمِهِ اَحَداً﴾ از نظر توحیدی، به‌ترتیب برخاسته از چه توحیدی است و کدام مرتبه از توحید بازتاب و ثمرهٔ آن است؟

+۲۰ ۱۸۷. آیهٔ شریفهٔ ﴿قُل مَن رَبُّ السَّماواتِ وَ الاَرضِ﴾، به‌ترتیب بازتاب چه توحیدی است و خودش خاستگاه کدام مرتبهٔ توحید است؟

۱۸۸. با توجه به آیهٔ ﴿قُل اَغَیرَ اللّٰهِ اَبغی رَبًّا وَ هوَ رَبُّ کُلِّ شَیءٍ﴾، چرا نباید پروردگاری جز خداوند را طلب کنیم؟

۱۸۹. بازتاب و نتیجهٔ اعتقاد به آیهٔ ﴿... ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ و لا یُشرِکُ فی حُکمِهِ أحداً﴾ کدام‌یک از مراتب توحید است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

● با توجه به آیات زیر مراتب توحید را در هر یک مشخص نمایید.

۱۹۰. ﴿اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾ پُرتکرار (شهریور۹۸ و دی۹۸)

۱۹۱. ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ و لا یُشرِکُ فی حُکمِهِ أحَداً﴾ پُرتکرار (شهریور۹۸ و شهریور۱۴۰۱)

۱۹۲. با توجه به مراتب توحید، آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ لِلّٰهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الاَرضِ﴾ پس از کدام مرتبهٔ توحیدی قرار می‌گیرد؟ (دی۱۴۰۱)

۱۹۳. ﴿وَلِلّٰهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الاَرضِ﴾ به کدام مرتبهٔ توحید اشاره می‌کند؟ پُرتکرار (شهریور۹۹، خرداد۱۴۰۱)

۱۹۴. آیهٔ شریفهٔ ﴿اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾ «خدا آفرینندهٔ هر چیزی است.» به کدام مرتبهٔ توحید اشاره می‌کند؟ (دی ۹۹)

۱۹۵. کدام آیهٔ شریفه، مبین این صفت خداوند است که او جای خالی برای غیر باقی نگذاشته است تا آن غیر خود را نشان دهد؟

☐۱) وَ هُوَ الواحِدُ القَهّار ☐۲) اَللّٰهُ الصَّمَد ☐۳) وَ اللّٰهُ هُوَ الغَنِیُّ الحَمید

درست یا نادرست

۱۹۶. مهم‌ترین اعتقاد دینی، ایمان به آخرت است. ☐ ☐

۱۹۷. ملاک اعتبار تمام اعتقادات در دین، توحید می‌باشد. ☐ ☐

۱۹۸. آنچه به معارف و احکام دین حیات و معنا می‌بخشد، اعتقاد به توحید و معاد است. ☐ ☐

۱۹۹. به رسمیت شناختن احکام و حقوق اسلامی یک فرد در گروی عمل به «لا اله الّا الله» می‌باشد. ☐ ☐

+۲۰ ۲۰۰. یکی از نتایج اقرار به «لا اله الّا الله» وجوب دفاع از حقوق فرد بر دیگر مسلمانان می‌باشد. ☐ ☐

۲۰۱. کسی که عبارت «لا اله الّا الله» را بیان می‌کند، تمام روابطش با خدا، خویش، خانواده و دیگر مخلوقات تغییر می‌کند. ☐ ☐

۲۰۲. رسول خدا از اواسط رسالت خویش از مشرکان می‌خواست که با گفتن «لا اله الّا الله» دست از شرک و بت‌پرستی بردارند. ☐ ☐

+۲۰ ۲۰۳. التزام به «لا اله الّا الله» نشان می‌دهد که این عبارت یک شعار نیست. ☐ ☐

۲۰۴. اینکه خداوند را سرچشمهٔ هستی بدانیم بیانگر توحید در ولایت است. ☐ ☐

۲۰۵. داشتن حق تصرف و تغییر در چیزی نشان‌دهندهٔ توحید در ولایت است. ☐ ☐

+۲۰ ۲۰۶. ربّ به معنای مالک و صاحب‌اختیاری است که حق تغییر و تصرف در امور را دارد. ☐ ☐

۲۰۷. اداره کردن جهان نشان‌دهندهٔ توحید در ربوبیّت می‌باشد. ☐ ☐

۲۰۸. توحید در ربوبیّت نفی‌کنندهٔ تدبیر انسان می‌باشد. ☐ ☐

+۲۰ ۲۰۹. از آنجا که خداوند پرورش‌دهندهٔ اصلی است، پس باید شکرگزار او باشیم. ☐ ☐

۲۱۰. پرستش و اطاعت خداوند به عنوان تنها مبدأ و خالق جهان، بیانگر توحید در خالقیت است. (خرداد ۱۴۰۲) ☐ ☐

۲۱۱. اینکه خداوند پیامبر اکرم ﷺ را ولیّ انسان‌ها معرفی نموده، بدین معنا است که ولایت خود را به ایشان واگذار کرده است. (دی ۱۴۰۱) ☐ ☐

۲۱۲. از آنجا که خدا تنها مالک جهان است، تنها ولیّ و سرپرست جهان نیز هست. (شهریور ۱۴۰۰) ☐ ☐

بیست‌پک دین و زندگی ۳

جای خالی

۲۱۳. دین مبین اسلام را می‌توان دین ..... و کتاب الهی قرآن را کتاب ..... دانست.

۲۱۴. جملهٔ «لااله الّاالله» فقط یک ..... نیست، بلکه ..... به آن همهٔ زندگی فرد مسلمان را تغییر می‌دهد.

۲۱۵. توحید در خالقیت بدین معناست که خداوند تنها ..... و خالق جهان است.

۲۱۶. طبق ارادهٔ خدای متعال، ولایت اولیای الهی در ..... ولایت الهی قرار داده شده است.

۲۱۷. ربّ به معنای مالک و ..... است که تدبیر و ..... مخلوقات به دست اوست.

۲۱۸. هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، به این حق تصرف ..... می‌گویند. (دی ۱۴۰۰)

۲۱۹. منظور از توحید در ..... این است که مخلوقات، جز به اجازهٔ خداوند نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. (خرداد ۱۴۰۰)

کشف ارتباط

۲۲۰. هر یک از موارد ستون سمت راست با کدام‌یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (در ستون سمت چپ، یک مورد اضافی است.)

ستون سمت راست	ستون سمت چپ
الف) ﴿قُل مَن رَبّ السَّماوات وَ الأَرض﴾	۱) خاستگاه توحید در مالکیت
ب) ﴿وَ لِلّه ما فِی السَّماوات وَ ما فی الأَرض﴾	۲) بازتاب توحید در ولایت
ج) «لا اِلهَ اِلّا الله»	۳) توحید در مالکیت
د) ﴿قُلِ الله خالِق کُلّ شَیءٍ﴾	۴) توحید در ولایت
	۵) اصل توحید

۲۲۱. هر یک از موارد ستون سمت راست با کدام‌یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (در ستون سمت چپ، یک مورد اضافی است.) (خرداد ۹۹)

ستون سمت راست	ستون سمت چپ
الف) خداوند در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.	۱) توحید در ربوبیّت
ب) مخلوقات فقط به اذن خدا در جهان تصرف می‌کنند.	۲) توحید در مالکیت
ج) تدبیر و پرورش مخلوقات در دست پروردگار است.	۳) توحید در خالقیت
	۴) توحید در ولایت

پاسخ کوتاه

۲۲۲. کدام اعتقاد دینی را می‌توان سرلوحهٔ دعوت پیامبران دانست؟

۲۲۳. مدار تمام احکام و اخلاق و اعمال مؤمنان براساس کدام عقیدهٔ الهی بنا شده است؟

۲۲۴. به‌ترتیب علت و معلول توحید در مالکیت نشان‌دهندهٔ کدام مرتبه از توحید است؟

۲۲۵. توحید در ولایت نتیجهٔ چیست و خودش منجر به کدام‌یک از مراتب توحید می‌شود؟

۲۲۶. کلمهٔ «ربوبیّت» یادآور کدام معانی لغوی می‌باشد؟

۲۲۷. کسی که قائل به توحید در ربوبیّت است، انتظار کدام توحید از او می‌رود؟

۲۲۸. اصل و حقیقت توحید به چه معنا است؟ (شهریور ۱۴۰۱)

۲۲۹. کدام اعتقاد دینی مانند روحی در پیکرهٔ احکام دین حضور دارد و به آن معنا می‌بخشد؟ (شهریور ۹۹)

تعریف اصطلاح

۲۳۰. اصل توحید:

۲۳۱. توحید در خالقیت: (خرداد ۱۴۰۱)

۲۳۲. توحید در مالکیت:

۲۳۳. توحید در ولایت:

۲۳۴. توحید در ربوبیّت: (شهریور ۹۸)

۲۳۵. ربّ:

چند گزینه‌ای

۲۳۶. کدام مورد دربارهٔ عامل اعتباربخش به احکام صدق می‌کند؟

۱) سرلوحهٔ دعوت پیامبران بوده است.

۲) نشان‌دهندهٔ تجلّی خدا در جهان هستی است.

۲۳۷. کدام گزینه نشان‌دهندهٔ یکی از نتایج اقرار به عبارت «لااله الّاالله» است؟

۱) خارج شدن این عبارت از حالت صرف شعاری

۲) وجوب دفاع از حقوق فرد بر سایر مسلمین

۲۳۸. التزام به «لااله الّاالله» موجب ..... می‌شود.

۱) به رسمیت شناخته شدن حقوق اسلامی

۲) قرارگیری در زمرهٔ خواهران و برادران دینی

۳) تغییر تمام روابط انسان

۲۳۹. بازتاب آیهٔ شریفهٔ ﴿قُلِ الله خالِق کُلّ شَیءٍ﴾ چیست؟

۱) اصل توحید ۲) توحید در مالکیت ۳) توحید در خالقیت

۲۴۰. اعتقاد به آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ لا یُشرِک فی حُکمِهِ اَحَدا﴾، هادی انسان به‌سمت پذیرش توحید بیان‌شده در کدام آیهٔ شریفه است؟

۱) ﴿وَ لِلّه ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَرض﴾

۲) ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیّ﴾

۳) ﴿قُل اَغَیرَ الله اَبغی رَبّا﴾

۲۴۱. کدام گزینه نشان‌دهندهٔ رابطهٔ میان ولایت خدا و ولایت رسول خداست؟

۱) پیامبر واسطهٔ ولایت خداست و به اذن او می‌تواند در جهان دخل و تصرف کند.

۲) خدا ولایتش را در اموری به رسولش واگذار کرده، چراکه او جانشین خدا روی زمین است.

۳) ولایت پیامبر مستقل از خداست و انسان مؤمن هم باید ولایت خدا را بپذیرد و هم پیامبر را.

۲۴۲. به‌ترتیب، علت و معلول اعتقاد به ﴿وَ لِلّٰه ما فِی السَّماوات و ما فی الاَرض﴾ چیست؟

۱) توحید در خالقیت ـ توحید در ولایت

۲) توحید در خالقیت ـ توحید در مالکیت

۳) اصل توحید ـ توحید در ولایت

۴) اصل توحید ـ توحید در مالکیت

۲۴۳. کدام گزینه نشان‌دهندهٔ رابطهٔ درستی میان آیات قرآن است؟

۱) اعتقاد به ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ﴾ بازتاب ﴿وَ هُوَ رَبُّ کُلِّ شَیءٍ﴾ است.

۲) فرد معتقد به ﴿قُل اَغَیرَ اللّٰه اَبغی رَبًّا﴾ به ﴿قُلِ اللّٰه خالِق...﴾ و ﴿وِللّٰهِ ما فِی...﴾ و ﴿مَا لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ...﴾ اعتقاد دارد.

۳) بدون اعتقاد به ﴿وَلا یُشرِک فی حُکمِهِ اَحَداً﴾ نمی‌توان توحید بیان شده در ﴿قُلِ اللّٰه خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾ را پذیرفت.

۴) خاستگاه اعتقاد به ﴿وَ لِلّٰه ما فِی السَّماوات وَ ما فِی الاَرض﴾، باور به مفهوم آیهٔ شریفهٔ ﴿قُل اَغَیرَ اللّٰه اَبغِی رَبًّا وَ هُوَ رَبُّ کُلِّ شَیءٍ﴾ است.

۲۴۴. کدام فرد، علی‌رغم اعتقاد به توحید در ربوبیّت، معنای نادرستی را مورد پذیرش قرار داده است؟

۱) انسان و سایر موجودات می‌توانند امور را تدبیر کنند.

۲) تدبیر انسان کاملاً مستقل از تدبیر خداوند متعال است.

۳) انسان در مقایسه با سایرین، خود را پرورش‌دهندهٔ امور می‌داند، اما در مقایسه با خدا او را پرورش‌دهندهٔ اصلی می‌داند.

۴) تنها ربّ و مدبر جهان خداست و انسان هیچ‌گونه قدرت تدبیری ندارد و پرورش جهان بی‌واسطه از جانب خدا انجام می‌شود.

پاسخ کامل (تشریحی)

۲۴۵. چرا توحید و یکتاپرستی مهم‌ترین اعتقاد دینی است؟

۲۴۶. نتایج گفتن یا اقرار به «لا اله الّا الله» چیست؟

۲۴۷. نتایج پایبندی و التزام به «لا اله الّا الله» را بیان کنید.

۲۴۸. با توجه به قبول مبحث توحید در ولایت، ولایت پیامبر ﷺ و ائمه ﷺ چگونه توجیه می‌شود؟

۲۴۹. به‌ترتیب معانی درست و نادرست ربوبیّت را بنویسید.

۲۵۰. در بحث «توحید در ربوبیّت»، هنگامی که کشاورز رابطهٔ خود را با خداوند بررسی می‌کند، به چه نتایجی می‌رسد؟ (دی ۱۴۰۱)

۲۵۱. مفهوم واحد «قهّار» بودن خداوند را با ذکر مثالی توضیح دهید.

تحلیل متن

۲۵۲. دیوید، جوانی ۲۱ ساله اهل انگلستان است. از اوایل نوجوانی برای او سؤال شده بود که آیا مسیحیت کامل‌ترین دین است یا باید به آیین دیگری رو بیاورد. او پس از تحقیقات و بررسی‌های فراوان در سنین ۱۸ تا ۲۱ سالگی و سفر به شهرها و کشورهای مختلف به این نتیجه رسید که باید به دین مبین اسلام تشرّف یابد. زمانی که او تصمیم به این کار گرفت، به مصر سفر کرده بود. برای مسلمان شدن به یکی از مساجد قاهره رفت. در آنجا به او گفته شد که باید عبارت ﴿أشهد أن لا اله الا الله﴾ را بیان کند.

ـ دیوید با بیان این عبارت به چه ثمراتی دست پیدا می‌کند؟

۲۵۳. سعید مدت زیادی است که در حال مطالعهٔ منابع دینی در مورد مراتب توحید است. او پس از این تحقیقات در این‌باره به‌خصوص در مورد توحید در ولایت و توحید در ربوبیّت به سؤالات فراوانی برخورده است. به دو مورد از سؤالات او پاسخ دهید.

الف) با توجه به اینکه حق دخل و تصرف فقط در اختیار خداست، پس چرا در اسلام به ما دستور داده شده که ولایت رسول خدا ﷺ را بپذیریم؟

ب) اگر خداوند تدبیر و برنامه‌ریزی همه چیز را بر عهده دارد، پس باید بگوییم انسان هیچ تدبیری ندارد؟

بخش دوم: از «شرک و مراتب آن» تا «چند نکتهٔ تکمیلی»

آیات، روایات و اشعار

● مراتب توحید یا شرک را در آیات و روایات زیر بیان کنید.

۲۵۴. ﴿قُل هُوَ اللّٰهُ اَحَد﴾

۲۵۵. ﴿وَ لَم یَکُن لَهُ کُفُوا اَحَد﴾

۲۵۶. ﴿قُل مَن رَبُّ السَّماواتِ وَ الاَرض﴾

۲۵۷. ﴿قُل أَفَاتَّخَذتُم مِن دونِهِ اَولِیاءَ﴾

۲۵۸. ﴿خَلَقُوا کَخَلقِهِ فَتَشَابَهَ الخَلقُ عَلَیهِم﴾

۲۵۹. ﴿قُلِ اللّٰهُ خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾

۲۶۰. ﴿وَ هُوَ الوَاحِدُ القَهّار﴾

۲۶۱. منظور از نسبت دادن «صمد» به خداوند متعال، چیست؟

۲۶۲. با توجه به آیهٔ ﴿لَم یَلِد وَ لَم یولَد﴾، منظور از اینکه خداوند از چیزی زاده نشده، چیست؟

۲۶۳. کدام یک از صفات خداوند از آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ لَم یَکُن لَهُ کُفُوا اَحَد﴾ برداشت می‌شود؟

۲۶۴. با توجه به آیات قرآن کریم، استدلال و احتجاج مناسب برای نفی شرک در ولایت چیست؟

بیست‌یک دین و زندگی ۳

+۲۰ ۲۶۵. منظور قرآن کریم از بیان استفهام انکاری ﴿قُل هَل یَستَوِی الأعمی وَ البَصیرُ أم هَل تَستَوِی الظُّلُماتُ وَ النّورُ﴾ چیست؟

۲۶۶. با توجه به آیات قرآن کریم، در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید به شک بیفتند؟

۲۶۷. براساس آیات شریفهٔ قرآن چه کسی را می‌توانیم به‌عنوان «ربّ» خود انتخاب کنیم؟

۲۶۸. مطابق آیهٔ ﴿أ فَاتَّخَذتُم مِن دونِهِ أولیاء لا یَملِکونَ لِأنفُسِهِم نَفعاً وَ لا ضَرّاً﴾، غیر خدا را سرپرست خود گرفتن، به چه علت مردود است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

+۲۰ ۲۶۹. از آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ لَم یَکن لَهُ کُفُواً أحَدٌ﴾ چه پیامی فهمیده می‌شود؟ (شهریور ۱۴۰۲)

۲۷۰. با تدبر در آیهٔ شریفهٔ «در عسل برای مردم شفاست.» قبول اثر مخلوقات به‌منزلهٔ پذیرش کدام حقیقت است؟

۲۷۱. اشارهٔ قرآن کریم از زبان حضرت عیسی ﷺ که فرموده: «من برایتان از خاک پرنده‌ای می‌سازم و در آن می‌دمم و آن خاک به اذن خداوند پرنده می‌شود.» نشان می‌دهد که برای قبول توحید در ..... ضرورتی ندارد که هر گونه اثر را از انسان‌ها سلب کنیم.

۲۷۲. با تدبر در کلام امام رضا ﷺ که فرمودند: «لَم یَشکُرِ المُنعِمَ مِن المخلوقین لَم یَشکُرِ الله عزَّ وَ جَلَّ» لازمهٔ به جا آوردن شکر خدا چیست؟

۲۷۳. امام رضا ﷺ در روایت «مَن لَم یَشکُرِ المُنعم مِن المَخلوقینَ، لَم یَشکُر الله عزَّ وَ جَلَّ» چه عاملی را زمینه‌ساز ناسپاسی از خداوند برمی‌شمارند؟

۲۷۴. از دیدگاه امام رضا ﷺ در روایت «مَن لَم یَشکُرِ المُنعم مِن المَخلوقینَ، لَم یَشکُر الله عزَّ وَ جَلَّ»، بازتاب ناسپاسی در برابر الطاف و عنایات اطرافیان چیست؟

۲۷۵. ویژگی شاکرین خداوند از منظر امام رضا ﷺ در روایت «مَن لَم یَشکُرِ المُنعم مِن المَخلوقینَ، لَم یَشکُر الله عزَّوَجَلَّ»، چیست؟

درست یا نادرست

+۲۰ ۲۷۶. لازمهٔ پذیرفتن شرک در خالقیت این است که هر کدام از خالق‌ها را محدود و ناقص فرض کنیم. ☐ ☐

+۲۰ ۲۷۷. اگر کسی معتقد به شرک در مالکیت باشد، حتماً به شرک خالقیت هم اعتقاد دارد. ☐ ☐

+۲۰ ۲۷۸. اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در طول او دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را برعهده دارند، شرک ولایت است. ☐ ☐

۲۷۹. شرک در مالکیت، یعنی اینکه کسانی را مستقل از خداوند به‌عنوان مالک بدانیم. ☐ ☐

+۲۰ ۲۸۰. مستقل دانستن قدرت تدبیر انسان از خداوند، خللی در مسیر توحید در ربوبیّت وارد نمی‌کند. ☐ ☐

+۲۰ ۲۸۱. کسی که برای تعلیم و تربیت به معلم رجوع می‌کند، عامل به یک قانون الهی است. ☐ ☐

۲۸۲. با توجه به تعالیم دینی، دعا سبب افزایش طول عمر می‌شود. ☐ ☐

۲۸۳. درخواست از پزشک برای درمان بیمار هیچ منافاتی با توحید ندارد. ☐ ☐

۲۸۴. توانایی پیامبر یا هر کدام از ائمه ﷺ در فیض‌رسانی به انسان‌ها، منحصر به زمان حیات دنیوی آن‌هاست. ☐ ☐

۲۸۵. اگر ما از اولیای الهی چیزی را درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست، بلکه از روح آن‌هاست. ☐ ☐

+۲۰ ۲۸۶. برخی از گروه‌های مختلف مسلمین از جمله تکفیری‌ها، درخواست حاجت از اولیای الهی را شرک می‌دانند. ☐ ☐

۲۸۷. جریان تکفیری طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای آمرزش الهی را شرک می‌دانند. ☐ ☐

۲۸۸. بزرگ‌ترین ضربهٔ جریان تکفیری به اسلام، عدم اعتقاد آن‌ها به رابطهٔ علیّت بوده است. ☐ ☐

+۲۰ ۲۸۹. پذیرش کامل و درست رابطهٔ علیّت با عقاید جریان تکفیری، همخوانی ندارد. ☐ ☐

+۲۰ ۲۹۰. مشکل اصلی جریان تکفیری در بحث توحید و شرک، توحید در ولایت می‌باشد. ☐ ☐

۲۹۱. برای قبول توحید در ربوبیت، سلب هر گونه اثرگذاری از اشیاء و انسان‌ها ضروری است. ☐ ☐

جای خالی

+۲۰ ۲۹۲. در اعتقاد به شرک درخالقیت، اگر چند خالق عین یکدیگر در نظر بگیریم، دیگر ..... نیستند.

+۲۰ ۲۹۳. اگر کسی معتقد به شرک در ..... باشد، معتقد به شرک در ..... نیز خواهد بود.

۲۹۴. اگر کسی در کنار ربوبیّت الهی برای خود یا سایر مخلوقات حساب جداگانه‌ای باز کند، دچار ..... شده است.

۲۹۵. با توجه به آنچه در آیات قرآن بیان شده، کسی که اختیار سود و زیان ..... نمی‌تواند .....

۲۹۶. کسی را می‌توانیم به‌عنوان «ربّ» خود انتخاب کنیم که .....

۲۹۷. متناسب با رابطهٔ علیّت، دعا سبب ..... صدقه موجب ..... صلهٔ رحم موجب ..... است.

۲۹۸. روح مطهر رسول خدا ﷺ پس از رحلت ..... است و می‌تواند به دیگران فیض‌رسانی کند.

۲۹۹. تنها گروهی که توسل به پیامبر ﷺ و معصومین ﷺ را شرک می‌دانند، ..... هستند.

۳۰۰. اعتقاد به اینکه در کنار خداوند دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را برعهده دارند، شرک در ..... است. (دی ۹۷)

۳۰۱. اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خدا آفریده‌اند، گرفتار شرک در ..... شده است. (دی ۹۹)

۳۰۲. هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریانی که امروزه به ..... ، مشهور شده، درخواست از رسول خدا ﷺ را شرک‌آلود نمی‌دانند. (دی ۱۴۰۱)

۳۰۳. اگر انسانی معتقد باشد که می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند، گرفتار شرک در ..... شده است. (شهریور ۱۴۰۱)

۳۰۴. اعتقاد به توانایی نبی اکرم ﷺ و اولیاء الهی در برآوردن حاجات انسان به ..... ، عین توحید است. (شهریور ۱۴۰۲)

۳۰۵. امام رضا ﷺ در روایت «مَن لَم یَشکُرِ المُنعم مِن المَخلوقینَ، لَم یَشکُر الله عزَّ وَ جَلَّ» فرجام ناسپاسی در برابر الطاف و عنایات اطرافیان را، به جا نیاوردن ..... می‌داند.

کشف ارتباط

۳۰۶. هر یک از موارد ستون سمت راست با کدام‌یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (در ستون سمت چپ، یک مورد اضافی است.)

ستون سمت راست	ستون سمت چپ
الف) فرض نقص و محدودیت برای خدا	۱) شرک در مالکیت
ب) نتیجهٔ قطعی شرک در خالقیت	۲) شرک در ولایت
ج) اعتقاد به تدبیر مستقل از خدا	۳) شرک در خالقیت
د) اعتقاد به سرپرستی در عرض خدا	۴) رابطهٔ علیّت
	۵) شرک در ربوبیّت

+۲۰ ۳۰۷. هر یک از موارد ستون سمت راست با کدام‌یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (در ستون سمت چپ، یک مورد اضافی است.)

ستون سمت راست	ستون سمت چپ
الف) فیض‌رسانی اولیای دین	۱) صدقه موجب دفع بلا می‌شود.
ب) متنفر کردن مردم از اسلام	۲) اشتباه جریان تکفیری در فهم توحید
ج) رابطهٔ علیّت در امور معنوی	۳) علیّت
	۴) بزرگ‌ترین ضربهٔ جریان تکفیری به اسلام

پاسخ کوتاه

+۲۰ ۳۰۸. لازمهٔ اعتقاد به شرک در خالقیت چیست؟

۳۰۹. شرک به چه معنا می‌باشد؟

۳۱۰. سه نمونه از مصادیق رابطهٔ علیّت در امور معنوی را بنویسید.

+۲۰ ۳۱۱. چرا پس از رحلت پیامبرﷺ نیز می‌توان از ایشان طلب حاجت نمود؟

۳۱۲. بزرگ‌ترین ضربهٔ جریان تکفیری بر پیکرهٔ اسلام چه بود؟

۳۱۳. وجه تسمیهٔ جریان تکفیری، چیست؟

۳۱۴. درخواست دعا از پدر و مادر برای سعادتمندی فرزندان در چه صورتی موجب شرک است؟ (خرداد۱۴۰۲)

۳۱۵. عقیده به توانایی پیامبر اکرمﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان، چه موقع موجب شرک است؟
پُرتکرار (دی۹۷، دی۹۹، شهریور و دی۱۴۰۰ و شهریور۱۴۰۱)

۳۱۶. مستنداتی (مواردی) که نشان‌دهندهٔ اهمیت رب در قرآن کریم می‌باشد را بنویسید.

۳۱۷. با توجه به استواری نظام خلقت بر حق، نتایج پیشروی انسان در مسیر بندگی چیست؟

۳۱۸. منزلت‌یابی در پیشگاه خداوند و پیدا کردن قدرتی فراتر از قدرت‌های مادی در اثر پیشروی در مسیر بندگی نشان‌دهندهٔ کدام حقیقت است؟

۳۱۹. چرا دستاورد پیشروی در مسیر بندگی، منزلت‌یابی در پیشگاه خداوند و کسب قدرتی فراتر از قدرت‌های طبیعی است؟

۳۲۰. حاکمیت کدام قانون بر جهان آفرینش، دریافت منزلت در پیشگاه خداوند را منوط به پیشروی در مسیر بندگی می‌داند؟

۳۲۱. چرا شرط تحقق شکر الهی از نظر امام رضا ﷺ تشکر از مخلوقات اوست؟

۳۲۲. رویهٔ انسان موحد در مواجهه با برطرف‌کنندهٔ نیازهایش از سر لطف و احسان چگونه است؟

۳۲۳. نسبت دادن اثرگذاری دارو به خداوند به هنگام شفایابی در اثر مصرف آن، رویهٔ چه کسانی است؟

۳۲۴. لوازم نیل به جایگاه رفیع کرامت‌بخشی به مخلوقات چیست؟

۳۲۵. راهکار کسب توانایی در مسیر نعمت بزرگ کرامت‌بخشی و عنایات به مخلوقات چیست؟

۳۲۶. راه‌های گوناگون شفابخشی که از جانب خداوند در جهان خلقت قرار داده شده کدام‌اند؟

۳۲۷. پندار نادرستی که به انکار کرامات و عنایات ائمهٔ معصومین ﷺ به مخلوقات می‌انجامد، چیست؟

۳۲۸. دستیابی وزیر سلیمان نبی ـ آصف بن برخیا ـ به توانایی انتقال تخت ملکهٔ سبا در مسافتی طولانی در یک لحظه چگونه صورت پذیرفت؟

تعریف اصطلاح

۳۲۹. شرک در خالقیت:

۳۳۰. شرک در مالکیت:

۳۳۱. شرک در ولایت:

۳۳۲. شرک در ربوبیّت:

+۲۰ ۳۳۳. رابطهٔ علیّت:

+۲۰ ۳۳۴. جریان تکفیری:

چند گزینه‌ای

+۲۰ ۳۳۵. کدام آیهٔ شریفه بیانگر بی‌همتایی خداوند متعال است؟

☐ ۱) ﴿قُل هو الله اَحَدٌ﴾ ☐ ۲) ﴿وَ لَم یَکُن لَه کُفواً اَحد﴾

۳۳۶. قرآن کریم با استناد به کدام آیهٔ شریفه، شرک در ولایت را مردود می‌داند؟

☐ ۱) ﴿قُل اَ فاتَّخذْتم مِن دونه اَولیاء﴾ ☐ ۲) ﴿لا یَملِکون لِاَنفُسِهِم نَفعاً و لا ضَرّا﴾

+۲۰ ۳۳۷. قرآن کریم در کدام آیهٔ شریفه، با استفاده از استفهام انکاری به مقایسهٔ میان مرزهای توحید و شرک پرداخته است؟

☐ ۱) ﴿قُل مَن رَبّ السَّماواتِ وَ الاَرض قُلِ الله﴾

☐ ۲) ﴿قُل هَل یَستَوِیَ الاَعمی وَ البَصیر﴾

☐ ۳) ﴿اَم جَعَلوا لِلّه شُرکاء خَلَقوا کَخَلقِه﴾

بیست‌پک دین و زندگی ۳
مهروماه

۳۳۸. مفهوم آیهٔ شریفهٔ «اَللّٰهُ الصَّمَد» با کدام مورد هم‌راستا می‌باشد؟

۱) ﴿وَ اللّٰهُ هُوَ الغَنیُّ الحَمید﴾
۲) ﴿یا اَیُّها النّاس اَنتُمُ الفُقَراء الیَ الله﴾
۳) ﴿یَسألُهُ مَن فِی السَّماوات وَ الاَرض کُلَّ یَومٍ هُوَ فی شَأن﴾

۳۳۹. درخواست حاجت از اولیای الهی از منظر مراتب توحید، با کدام آیهٔ شریفه در یک راستا می‌باشد؟

۱) ﴿قُل اَغَیرَ الله اَبغی رَبّاً﴾
۲) ﴿قُل الله خالق کُلّ شَیء وَ هُوَ الواحدُ القَهّار﴾
۳) ﴿ما لَهُم مِن دونِهِ مِن وَلِیٍّ و لا یُشرِک فی حُکمِه اَحَداً﴾

۳۴۰. مبنای درخواست حاجت از اولیای الهی پس از زمان حیات آن‌ها، چیست؟

۱) درخواست از جسم و روح اولیای الهی است.
۲) براساس قاعدهٔ علیّت که به اذن خدا بنا شده است.
۳) با توجه به حیات روح پس از مرگ که همچنان می‌توان از آن درخواست کرد.
۴) براساس توحید در ربوبیّت، پیامبر و اولیای الهی واسطهٔ فیض خداوند هستند.

۳۴۱. اگر بخواهیم نشان دهیم خداوند متعال، پدیده نیست، کدام گزینه پاریگر ما خواهد بود؟

۱) ﴿اللّٰهُ الصَّمَد﴾
۲) ﴿وَ لَم یَکُن لَهُ کُفُواً اَحد﴾
۳) ﴿وَ هُو الواحِدُ القَهّار﴾
۴) ﴿لَم یَلِد وَ لَم یولد﴾

۳۴۲. برای پذیرش کدام مرتبه از توحید قبول اثر مخلوقات متأثر از خداوند و وابسته به او ضرورت دارد؟

۱) وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ
۲) مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا
۳) قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ

پاسخ کامل (تشریحی)

۳۴۳. شرک در خالقیت را به‌طور کامل توضیح دهید.

۳۴۴. باور به توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت و ربوبیّت چه تأثیری در زندگی ما دارد؟

۳۴۵. عقیده بر توانایی پیامبر ﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان چه زمانی موجب شرک و چه زمانی عین توحید است؟ پُرتکرار (خرداد ۹۸ و ۹۹ و دی ۱۴۰۰)

۳۴۶. آیا درخواست از اولیای الهی ﷺ در برآوردن حاجات انسان با توحید منافات دارد؟ توضیح دهید. (خرداد ۱۴۰۰)

۳۴۷. با پذیرش توحید در ربوبیت، نقش انسان در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات قابل قبول است یا خیر؟ با مثال توضیح دهید. (شهریور ۱۴۰۳)

تحلیل متن

۳۴۸. فرد «الف»، معتقد است که جهان دو خالق دارد. او برای اثبات این امر می‌گوید: «جهان دارای دو خالق است که آن خالق‌ها در عین بی‌نیازی، با یکدیگر تقسیم کار کردند و هر کدام خالق بخشی از جهان هستند.» فرد «ب» در پاسخ به او می‌گوید: «آشپز که دو تا شد، آش یا شور می‌شه یا بی‌نمک.» فرد «الف» که به نظرش حرف «ب» منطقی می‌آید، می‌گوید: «اصلاً این خالق‌ها با یکدیگر تقسیم کار نمی‌کنند. بلکه آن‌ها کاملاً عین یکدیگرند و یک کار می‌کنند.»
ـ فرد «الف» دچار یک تناقض جدی شده است. فرد «ب» این تناقض را چگونه به رخ او می‌کشد؟

۳۴۹. نریمان تحلیل‌گر مسائل سیاسی خاورمیانه است. به نظر او رشد و گسترش گروه‌های افراطی اسلامی مثل داعش و جیش‌العدل (ظلم) در منطقه، علاوه‌بر بی‌ثبات کردن امنیت خاورمیانه، موجبات آسیب به اسلام را فراهم کرده است.
ـ به نظر شما آسیبی که نریمان از آن صحبت می‌کند، چیست؟

پاسخ‌نامه

۱۷۷. خالقیت
۱۷۸. مالکیت
۱۷۹. ولایت
۱۸۰. ولایت
۱۸۱. ربوبیّت
۱۸۲. ربوبیّت
۱۸۳. خالقیت

نکته:
کلیدواژهٔ تشخیص توحیدها:
- اصل توحید: احد / واحد / لا اله الّا الله
- خالقیت: خلق / خالق / نور
- مالکیت: لِلّه... (لِمالکیت) / عبادی (ضمیر مالکیت)
- ولایت: ولیّ (به شرطی که به معنای سرپرست باشد، نه دوست.) / حُکم
- ربوبیّت: ربّ / هدایت / کارهای خدا

۱۸۴. توحید در مالکیت (دقت کنید که این آیه بیانگر توحید در خالقیت است که علت و خاستگاه توحید در مالکیت است.)

نکته: در آیاتی که دو یا چند مرتبه توحید دارند، اولویت با آن مرتبه‌ای است که از نظر ترتیبی، متأخر است.

۱۸۵. برخاسته از توحید در خالقیت است و علت توحید در ولایت می‌باشد.

مشاوره: حواستون باشه، اگه قرار باشه مراتب توحید رو در آیات بپرسن، یکی از این اَشکال هست: فرض کنید x یک آیه است.
[۱] x بیانگر کدام مرتبهٔ توحید است؟ باید به خودِ آن مرحله اشاره کنید.
[۲] x بازتاب چیست؟ باید به مرحلهٔ قبل از x اشاره کنید.
[۳] خاستگاه (علت، منشأ و مبدأ) x چیست؟ باید به مرحلهٔ قبل از x اشاره کنید.
[۴] بازتاب x چیست؟ باید به مرحلهٔ بعد از x اشاره کنید.
[۵] ثمرهٔ (محصول، میوه و نتیجهٔ) x چیست؟ باید به مرحلهٔ بعد از x اشاره کنید.

۱۸۶. برخاسته از توحید در مالکیت است و علت توحید در ربوبیّت می‌باشد.
۱۸۷. برخاسته از توحید در ولایت است و خودش علت توحید عملی می‌باشد.
۱۸۸. چون خداوند پروردگار و ربّ همه‌چیز است.
۱۸۹. توحید در ربوبیّت (آیهٔ صورت سؤال بیانگر توحید در ولایت است که بازتاب آن توحید در ربوبیّت می‌باشد.)
۱۹۰. توحید در خالقیت
۱۹۱. توحید در ولایت
۱۹۲. توحید در خالقیت (آیهٔ صورت سؤال نشان‌دهندهٔ توحید در مالکیت است که بعد از توحید در خالقیت قرار می‌گیرد.)
۱۹۳. توحید در مالکیت
۱۹۴. توحید در خالقیت
۱۹۵. گزینهٔ «۱»
۱۹۶. نادرست مهم‌ترین اعتقاد، ایمان به خدای یگانه است. (توحید)
۱۹۷. درست
۱۹۸. نادرست عامل حیات‌بخش به معارف و احکام دین، اعتقاد به توحید است.
۱۹۹. نادرست این مطلب از نتایج گفتن «لا اله الّا الله» است.
۲۰۰. درست

نکته: گفتن = اقرار = بیان کردن

۲۰۱. نادرست این مطلب نتیجهٔ پایبندی به «لا اله الّا الله» است.
۲۰۲. نادرست پیامبر ﷺ این کار را از اوایل رسالت انجام دادند.
۲۰۳. نادرست «لا اله الّا الله» شعار هست، اما فقط یک شعار نیست.
۲۰۴. نادرست اینکه خدا سرچشمهٔ هستی است، بیانگر خالقیت خداوند است.
۲۰۵. درست
۲۰۶. نادرست ربّ کسی است که امور را تدبیر می‌کند و پرورش می‌دهد.
۲۰۷. درست
۲۰۸. نادرست انسان تدبیر دارد، اما در راستای خدا.
۲۰۹. درست
۲۱۰. نادرست وقتی به پرستش خدا اشاره می‌شود، یعنی توحید عملی، نه خالقیت.
۲۱۱. نادرست پیامبر ﷺ و اولیای الهی در راستا و در مسیر و مجرای خدا ولایت دارند، نه اینکه خدا ولایتش را به ایشان واگذار کرده باشد.
۲۱۲. درست
۲۱۳. توحید - توحید
۲۱۴. شعار - پایبندی (التزام، عمل)
۲۱۵. مبدأ (سرچشمه، منشأ)
۲۱۶. مسیر و مجرای (راستا، طول)
۲۱۷. صاحب‌اختیاری (ولیّ) - پرورش
۲۱۸. ولایت و سرپرستی
۲۱۹. ولایت
۲۲۰. الف ۲ (این آیه، بیانگر توحید در ربوبیّت است که بازتاب و نتیجهٔ توحید در ولایت است.) ب ۳ (﴿لِلّهِ﴾، بیانگر مالکیت خداست.) ج ۵ (اینکه هیچ خدایی جز الله نیست نشانگر اصل توحید است.) د ۱ (این آیه، بیانگر توحید در خالقیت است که علت و خاستگاه توحید در مالکیت است.)
۲۲۱. الف ۳ ب ۴ ج ۱
۲۲۲. توحید (اعتقاد به یگانگی خدا)
۲۲۳. توحید (اعتقاد به یگانگی خدا)
۲۲۴. علت: خالقیت / معلول: ولایت

یادآوری: ترتیب توحیدها را یادآوری می‌کنم:
[۱] خالقیت [۲] مالکیت [۳] ولایت [۴] ربوبیّت [۵] عملی

۲۲۵. نتیجهٔ مالکیت است و منجر به توحید در ربوبیّت می‌شود.
۲۲۶. پرورش دادن، هدایت کردن، تدبیر کردن، اداره کردن، برنامه‌ریزی کردن، اراده کردن

نکته:
- معانی ولایت: سرپرستی / حق دخل‌وتصرف / حکومت / صاحب‌اختیاری
- معانی ربوبیّت: تدبیر کردن / برنامه‌ریزی کردن / هدایت کردن / پرورش دادن / اداره کردن / اراده کردن

۲۲۷. شکرگزاری خدا یا توحید عملی (توحید عملی نتیجهٔ توحید در ربوبیّت است.)
۲۲۸. اعتقاد به اینکه خدا یگانه است. (خدا بی‌همتاست، خدا شریک ندارد.)
۲۲۹. توحید (اعتقاد به یگانگی خدا)
۲۳۰. ایمان به خدای یگانه و اعتقاد به اینکه خدا شریکی ندارد و بی‌همتاست.
۲۳۱. عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است و موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.
۲۳۲. چون تنها خالق خداست، پس تنها مالک جهان هم خداست.

۲۳۳. چون تنها مالک جهان خداست، پس تنها کسی که حق دخل و تصرف و سرپرستی را دارد، خداست.

۲۳۴. هر کس خالق و مالک و ولیّ چیزی باشد، می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد و به‌سوی مقصدی که معیّن کرده، هدایت نماید.

۲۳۵. ربّ به معنای مالک و صاحب‌اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوقات به دست اوست.

۲۳۶. گزینهٔ «۱»: توحید عامل اعتباربخش به احکام و سرلوحهٔ دعوت همهٔ پیامبران بوده است.

۲۳۷. گزینهٔ «۲»: منظور از اقرار بیان کردن «لا اله الّا الله» است و دقت کنید که گزینهٔ «۱»، نتیجهٔ پایبندی به «لا اله الّا الله» است.

۲۳۸. گزینهٔ «۳»: منظور از التزام، عمل و پایبندی به «لا اله الّا الله» است. دقت کنید که سایر گزینه‌ها، نتیجهٔ گفتن «لا اله الّا الله» است.

۲۳۹. گزینهٔ «۲»: آیهٔ ﴿قل الله خالِقُ کُلِّ شَیءٍ﴾ نشان‌دهندهٔ توحید در خالقیت است که بازتاب و نتیجهٔ آن، توحید در مالکیت می‌باشد.

۲۴۰. گزینهٔ «۳»: آیهٔ ﴿وَ لا یُشرِکُ فی حُکمِهِ اَحَداً﴾ نشان‌دهندهٔ توحید در ولایت است که بازتاب و نتیجهٔ آن، توحید در ربوبیّت می‌باشد.

۲۴۱. گزینهٔ «۱»

۲۴۲. گزینهٔ «۱»: آیهٔ ﴿وَ لِلّهِ...﴾ بیانگر توحید در مالکیت است که علت آن، توحید در خالقیت و معلولِ آن، توحید در ولایت است.

۲۴۳. گزینهٔ «۲»: اعتقاد به توحید در ربوبیّت نتیجهٔ این است که خدا را تنها خالق، مالک و ولیّ جهان بدانیم.

۲۴۴. گزینهٔ «۴»: دقت کنید که در گزینهٔ «۲»، فرد دچار شرک در ربوبیّت است و اعتقادی به توحید در ربوبیّت ندارد.

۲۴۵. چون توحید سرلوحهٔ دعوت پیامبران بوده و مدار تمام اخلاق، احکام و اعمال اسلامی است و عامل اعتباربخش به تمام احکام می‌باشد و مانند روحی در پیکرهٔ معارف و احکام دین است که به آن‌ها حیات و معنا می‌دهد.

۲۴۶. باعث می‌شود که انسان به خدای یگانه ایمان آورد و از شرک خارج شود و تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌شود و در زمرهٔ خواهران و برادران دینی قرار می‌گیرد.

۲۴۷. نشان می‌دهد که این عبارت فقط یک شعار نیست، بلکه پایبندی به آن همهٔ زندگی فرد را در رابطه با خود، خدا، خلقت و دیگران تغییر می‌دهد.

۲۴۸. خداوند ولایتش را به پیامبر ﷺ واگذار نکرده، بلکه ولایت پیامبر ﷺ در راستای ولایت خدا و به اذن اوست، یعنی پیامبر ﷺ واسطه و رسانندهٔ فرمان‌های خدا به مردم است؛ به عبارتی ولایتش مستقل از ولایت خدا نیست.

۲۴۹. ـ معنای درست: برای انسان قدرت تدبیر قائل باشیم، اما در راستای خدا و به اذن خدا و بدانیم که انسان و تدبیرش همه از آن خدا هستند.

ـ معنای نادرست: برای انسان و سایر مخلوقات هیچ‌گونه قدرت تدبیر و پرورشی قائل نباشیم.

۲۵۰. وقتی رابطهٔ خود را با خدا بررسی می‌کند، می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی است که خداوند در آن قرار داده است، در نتیجه درمی‌یابد که زارع حقیقی و پرورش‌دهندهٔ اصلی زراعت او، خداست و باید شکرگزار او باشد.

۲۵۱. واحد قهّار بودن یعنی خداوند جای خالی برای غیر باقی نگذاشته است تا آن غیر، خود را نشان دهند.

مثال: دریای بدون ساحل و بی‌کرانی را فرض کنید که از هیچ جهت محدود نباشد، نه از جهت عمق و ارتفاع و نه از جهت طول و عرض؛ یعنی از هر جهت بی‌کران باشد. در این صورت نمی‌توان دریای دومی را در کنار این دریا قرار داد. روشن است که این دریا جای خالی برای دریای دیگر قرار نمی‌دهد.

۲۵۲. با گفتن «لا اله الا الله» تمام احکام و حقوق اسلامی دیوید به رسمیت شناخته می‌شودو دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و از طرفی پس از بیان این عبارت، دیوید در زمرهٔ (گروه) خواهران و برادران دینی قرار می‌گیرد.

۲۵۳. الف پیامبر ﷺ واسطه و رسانندهٔ فرمان‌های خدا به مردم است و در مسیر و مجرای ولایت الهی قرار دارد.

ب خیر؛ انسان قدرت تدبیر و برنامه‌ریزی دارد، اما قدرت تدبیر او وابسته به خداست و مستقل از او نیست.

۲۵۴. اصل توحید

۲۵۵. اصل توحید

۲۵۶. توحید در ربوبیّت

۲۵۷. شرک در ولایت

۲۵۸. شرک در خالقیت

۲۵۹. توحید در خالقیت

۲۶۰. اصل توحید

۲۶۱. بیان اینکه خداوند بی‌نیازی است که همهٔ نیازمندان رو به‌سوی او دارند و قصد او را می‌کنند و او نیز نیاز همه را برطرف می‌کند.

یادآوری: همین مفهوم را در آیهٔ شریفهٔ ﴿یسأله... کُلَّ یَومٍ هوَ فی شأنٍ﴾ هم می‌بینیم.

۲۶۲. خداوند پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده ندارد.

۲۶۳. بی‌همتایی خدا (خداهیچ‌هم‌کُفووهم‌سطحی‌ندارد.)

۲۶۴. کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند ولیّ باشد.

نکته: استدلال قرآن برای مردود کردن شرک در ولایت: ﴿قُل اَ فاتَّخذتُم مِن دونِهِ اَولیاء لا یَملِکون لِاَنفُسِهِم نَفعاً وَ لا ضِرّاً﴾

۲۶۵. مقایسهٔ مرزهای توحید و شرک با استفهام انکاری

نکته: در این آیه منظور از «الاَعمی» مشرک و منظور از «البصیر»، توحید است و همچنین «الظّلمات» بیانگر شرک و «النّور» بیانگر توحید است.

۲۶۶. اگر خلقتی مشابه خلقت خدا می‌یافتند. (یا اگر کسی را می‌یافتند که مشابه خدا خلق کند.)

۲۶۷. کسی که خالق باشد.

۲۶۸. زیرا اختیار سود و زیان خود را هم ندارند. (مالک نفع و ضرر خود نیستند.)

۲۶۹. خداوند همتایی ندارد. / خداوند یکتاست. (اصل توحید)

۲۷۰. دانستن این اثر از خدا، نه مستقل و بی‌نیاز از خدا.

۲۷۱. ربوبیت

۲۷۲. تشکر از مخلوقات خدا

۲۷۳. زمانی که بنده‌ای از بندگان خدا احسانی به انسان می‌نماید و نیازی از نیازهایش را برطرف می‌سازد، از آن انسان تشکر نکند.

۲۷۴. به جا نیاوردن شکر خدا

۲۷۵. زمانی که بنده‌ای از بندگان خدا احسانی به او می‌نماید و نیازی از نیازهایش را برطرف می‌سازد، هم از آن انسان تشکر می‌کند و هم شکرگزار خداوند می‌شود.

۲۷۶. درست
۲۷۷. نادرست کاملاً برعکس است، یعنی اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، حتماً به شرک در مالکیت هم اعتقاد دارد.

قاطع نکنین: تنها رابطه‌ای که میان ابعاد شرک وجود دارد: هر کس شرک در خالقیت دارد، شرک در مالکیت هم دارد.

۲۷۸. نادرست اگر خود را در عرض یا در کنار یا مستقل از خدا می‌دانستیم، مرتکب شرک شده بودیم.

نکته: کلیدواژه‌های شرک و توحید:
[۱] شرک: در عرض خدا/ کنار خدا/ مستقل از خدا/ هم‌ردیف با خدا/ هم‌ارزش با خدا/ واگذاری
[۲] توحید: در طول خدا/ در راستای خدا/ در مسیر و مجرای خدا/ به اذن خدا/ مرتبه‌ای از خدا

۲۷۹. درست
۲۸۰. نادرست حتماً خلل وارد می‌کند، چراکه دچار شرک در ربوبیّت شده‌ایم.
۲۸۱. درست
۲۸۲. نادرست دعا سبب آمرزش می‌شود و عاملی مثل صلهٔ رحم موجب افزایش طول عمر می‌شود.
۲۸۳. درست
۲۸۴. نادرست از آنجاکه روح آن‌ها پس از مرگ زنده است، پس این توانایی هم پس از مرگ همچنان ادامه دارد.
۲۸۵. درست
۲۸۶. نادرست تکفیری‌ها تنها گروهی هستند که این عقیده را دارند.
۲۸۷. درست
۲۸۸. نادرست بزرگ‌ترین ضربهٔ جریان تکفیری بر پیکرهٔ اسلام، تنفر برخی مردم جهان از اسلام می‌باشد.

۲۸۹. درست
۲۹۰. نادرست تکفیری در فهم رابطهٔ علیّت مشکل دارند و رابطهٔ علیّت بیانگر توحید در ربوبیّت است.
۲۹۱. نادرست برای قبول توحید در ربوبیت نباید هرگونه اثر را از مخلوقات سلب کرد.
۲۹۲. چندتا (چراکه همگی عین یکدیگرند.)
۲۹۳. خالقیت - مالکیت
۲۹۴. شرک در ربوبیّت
۲۹۵. خود را ندارد - ولیّ باشد
۲۹۶. خالق باشد
۲۹۷. آمرزش - دفع بلا - افزایش طول عمر
۲۹۸. زنده
۲۹۹. تکفیری‌ها
۳۰۰. ولایت
۳۰۱. خالقیت
۳۰۲. جریان تکفیری
۳۰۳. ربوبیّت
۳۰۴. اذن الهی (خواست و ارادهٔ الهی)
۳۰۵. شکر خدا
۳۰۶. الف ۳ ب ۱ ج ۵ د ۲ (منظور از در عرض خدا بودن، همان مستقل و در کنار خدا بودن است و سرپرستی هم که نشان‌دهندهٔ «ولایت» است.)
۳۰۷. الف ۳ (توانایی اولیای دین در فیض‌رسانی و برآوردن حاجت به اذن خدا و طبق رابطهٔ علیّت است.)
ب ۴ ج ۱
۳۰۸. فرض نقص، نیاز و محدودیت برای خدا (چون اگر ناقص نباشند، عین یکدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند.)
۳۰۹. چندخدایی (اعتقاد به چند خدا)
۳۱۰. دعا سبب آمرزش، صدقه موجب دفع بلا، صلهٔ رحم موجب افزایش طول عمر می‌شود.

۳۱۱. چون روح پیامبر ﷺ زنده است و درخواست ما از روح ایشان است، نه جسم ایشان.
۳۱۲. تنفر برخی از مردم جهان از اسلام
۳۱۳. از آنجا که هر کس مانند آن‌ها فکر نکند را مشرک و کافر می‌دانند، به آن‌ها تکفیری گفته می‌شود.

قاطع نکنین: وجه تسمیه = علت نامگذاری

۳۱۴. وقتی این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.
۳۱۵. وقتی این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.
۳۱۶. واژهٔ «رب» بعد از واژهٔ «الله» بیشترین فراوانی را در میان اسمای الهی دارد، این کلمه بیش از ۹۰۰ بار در قرآن کریم آمده است؛ عبارت «رب العالمین» نیز بیش از ۴۰ بار در قرآن تکرار شده است.
۳۱۷. در پیشگاه خداوند منزلتی می‌یابد و قدرتی پیدا می‌کند که برتر از قدرت‌های طبیعی است و این توانایی جزء قانونمندی الهی و زیبایی نظام هستی است.
۳۱۸. نظام خلقت مبتنی بر حق است.
۳۱۹. زیرا نظام خلقت مبتنی بر حق است.
۳۲۰. مبتنی بودن (استواری) نظام خلقت بر (پایهٔ) حق
۳۲۱. برای اینکه مخلوقات واسطهٔ رسیدن خیر به انسان هستند.
۳۲۲. زمانی که بنده‌ای از بندگان خدا به او احسان می‌کند و نیازی از نیازهایش را برطرف می‌سازد، هم از آن انسان تشکر می‌کند و هم شکرگزار خداوند می‌شود.
۳۲۳. انسان‌های موحد
۳۲۴. پیمودن صراط مستقیم با ایمان و عمل صالح و پیمودن مراحل کمال و رسیدن به قرب الهی
۳۲۵. پیمودن صراط مستقیم با ایمان و عمل صالح و پیمودن مراحل کمال و رسیدن به قرب الهی

۳۲۶. [۱] شفابخشی از طریق دارو (مادی) قرار داده است. [۲] شفابخشی از راه‌های فرامادی (معنوی)
۳۲۷. عده‌ای که منکر کرامات معصومین ﷺ هستند، تفاوتی میان وجود مقدس این بزرگواران با انسان‌های معمولی و یا انسان‌های شرور و گناهکار نمی‌بینند.
۳۲۸. با طی مراتب بندگی
۳۲۹. اعتقاد به دو یا چند خالق که هر کدام باید ناقص و محدود باشند.
۳۳۰. اعتقاد به مالکیت کسی در کنار مالکیت خدا
۳۳۱. اعتقاد به سرپرستی و دخل و تصرف در کنار ولایت خدا
۳۳۲. اعتقاد به قدرت تدبیر و پرورش در کنار خدا و مستقل از او
۳۳۳. قانون الهی مبنی بر اینکه هیچ پدیده و معلولی خود به خود پدید نمی‌آید و هر پدیده‌ای، علتی دارد.
۳۳۴. تنها گروه مسلمین که توسل به پیامبر ﷺ و معصومین ﷺ را شرک می‌دانند و هرکس مانند آن‌ها فکر نکند را کافر می‌خوانند.
۳۳۵. گزینهٔ «۲»: اینکه خدا هیچ هم‌کُفوی (هم‌سطحی) ندارد، یعنی بی‌همتاست، اما هر دو آیه بیانگر یکتایی خدا هستند.
۳۳۶. گزینهٔ «۲»: کسی که نمی‌تواند اختیار سود و زیان خود را داشته باشد یا مالک سود و زیان خود نیست، نمی‌تواند ولیّ باشد. دقت کنید که گزینهٔ «۱»، بیانگر شرک در ولایت است، نه علت «آن».
۳۳۷. گزینهٔ «۲»
۳۳۸. گزینهٔ «۳»: صمد بی‌نیازی است که همهٔ نیازمندان به او رجوع می‌کنند، ﴿یسأله﴾ و او هم نیاز همه را برطرف می‌کند. ﴿کلّ یوم هو فی شأن﴾
۳۳۹. گزینهٔ «۱»: فیض‌رسانی اولیای دین نشان‌دهندهٔ نمونه‌ای از رابطهٔ علیّت است که توحید در ربوبیّت محسوب می‌شود.

۳۴۰. گزینهٔ «۳»

۳۴۱. گزینهٔ «۴»: اینکه خدازاده نمی‌شود، یعنی پدیده نیست.

۳۴۲. گزینهٔ «۳»: برای قبول توحید در ربوبیت (قُلْ أَغَيْرَ اللهِ أَبْغِي رَبًّا وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ) ضرورتی ندارد که هرگونه اثر را از اشیا و یا انسان‌ها سلب کنیم. می‌توان با قبول اثر این مخلوقات، این اثر را از خداوند بدانیم، نه مستقل و بی‌نیاز از خدا.

۳۴۳. به معنای در نظر گرفتن چند خالق برای جهان است که در این صورت برای هر کدام از آن خالق‌ها محدودیت و نقص قائل شدیم، یعنی هر کدام از آن‌ها باید توانایی داشته باشد که دیگری ندارد. در غیر این صورت عین یکدیگرند که این امر محال است، چراکه دیگر چند خدا نیستند.

۳۴۴. موجب می‌شود انسان مسیر زندگی خود را در جهت خدا و اطاعت از او قرار دهد و توحید عملی داشته باشد.

۳۴۵. عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک می‌شود که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم، اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا ﷺ از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفابخشی داروست که خداوند به آنان بخشیده است.

۳۴۶. خیر؛ عقیده به توانایی پیامبر ﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک می‌شود که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم، اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا ﷺ از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۳۴۷. بله؛ توحید در ربوبیت بدین معنا نیست که انسان نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارد، باغبانی که زحمت می‌کشد و به پرورش درختان می‌پردازد، رشد این درختان نتیجهٔ تدبیر اوست. توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.

۳۴۸. اگر خالق‌ها عین یکدیگر باشند دیگر اصلاً چند خدا نیستند، بلکه یکی هستند.

۳۴۹. آن‌ها بزرگ‌ترین آسیب را به اسلام زدند، یعنی سبب تنفر برخی از مردم جهان از دین اسلام شدند.

پاسخ سؤالات درس ۳

۳۵۰. توحید عملی (سر نهادن بر آستان خدا، بیانگر بندگی است.)

۳۵۱. رسیدن به عزّت و سربلندی

۳۵۲. عزّت امیرالمؤمنین ﷺ که همان بندگی خدا بود.

یادآوری:
- عزّت امیرالمؤمنین ﷺ ← بندگی خدا = توحید عملی
- افتخار امیرالمؤمنین ﷺ ← پروردگاری خدا = توحید در ربوبیت

۳۵۳. توحید در ربوبیت: ﴿رَبِّی وَ رَبُّکُم﴾ و توحید عملی: ﴿فَاعْبُدُوه﴾

۳۵۴. توحید عملی

نکته: هرگاه آیه‌ای بیانگر دو مرتبه از توحید باشد و میان آن‌ها رابطهٔ علت و معلول باشد (مثلاً یکی ربوبیت باشد (علت) و یکی توحید عملی (معلول)، آن مرتبه از توحید که معلول است، اولویت دارد.)

۳۵۵. عبادت خدا

۳۵۶. عبادت خدای یگانه

۳۵۷. چون تنها ربّ و پروردگار جهان خداست.

۳۵۸. چون اطاعت از هر کس به‌جز خدا موجب گمراهی و ضلالت می‌شود.

۳۵۹. پرستش خدای یگانه

۳۶۰. توحید در ربوبیّت (هر چه بر سر ما می‌رود ارادت اوست) و توحید عملی (سر ارادت ما و آستان حضرت دوست)

۳۶۱. باور به اینکه همه‌چیز در جهان با حکمت و تدبیر خدا پیش می‌رود.

۳۶۲. باور به اینکه همه‌چیز در جهان با حکمت و تدبیر خدا پیش می‌رود.

۳۶۳. انسان همواره امیدوار می‌شود، در برابر سختی‌ها صبور و استوار می‌شود، دشواری‌ها را نشانهٔ بی‌مهری خدا نمی‌داند، بلکه آن‌ها را بستری برای رشد و شکوفایی می‌داند.

۳۶۴. این شعر بیانگر توحید در ربوبیّت و توحید عملی است که ربوبیّت، علت و توحید عملی، معلول است.

۳۶۵. اصل توحید

۳۶۶. بی‌همتایی و یکتایی

۳۶۷. باید تقوا (حفاظت و نگهداری) را در همه‌چیز رعایت کند.

۳۶۸. حفاظت و نگهداری از همه‌چیز

نکته: معنای لغوی تقوا = حفاظت و نگهداری

۳۶۹. مسئولیت انسان در همه‌چیز

۳۷۰. ایشان در این کلام دستور به رعایت توحید عملی و همچنین پرهیز از شرک عملی داده‌اند.

۳۷۱. شرک عملی (شرک در عبادت) در بُعد فردی

۳۷۲. شرک عملی (شرک در عبادت)

۳۷۳. از دست دادن امکان وکالت و دفاع پیامبر ﷺ

۳۷۴. کسی که دچار شرک عملی شده یا هوای نفس را به‌عنوان معبود گرفته است.

۳۷۵. عابدان مقطعی یا کسانی که خدا را بر یک جانب و کناره می‌پرستند.

۳۷۶. در خیرات به خدا روی می‌آورند و به او اطمینان دارند.

۳۷۷. در خیرات به خدا روی می‌آورند و به او اطمینان دارند.

۳۷۸. در سختی‌ها از خدا رو برمی‌گردانند و از او اطاعت نمی‌کنند.

۳۷۹. در سختی‌ها و مصیبت‌ها

۳۸۰. شرک عملی - ﴿انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ﴾

۳۸۱. همان زیان آشکار یا خسران در دنیا و آخرت که سرانجام ﴿مَن يَعْبُدُ اللهَ عَلَىٰ حَرْفٍ﴾ می‌باشد.

۳۸۲. همان زیان آشکار یا خسران در دنیا و آخرت که خسران مبین است که سرانجام ﴿مَن يَعْبُدُ اللهَ عَلَىٰ حَرْفٍ﴾ می‌باشد.

۳۸۳. زیان آشکار یا خسران در دنیا و آخرت

۳۸۴. کسی که خدا را از روی ایمان بپرستد، در سختی‌ها صبور و استوار است، اما کسی که نسبت به خدا تردید داشته باشد، در سختی‌ها از خدا روی می‌گرداند.

۳۸۵. چون ایمان ضعیف دارند و نسبت به خدا تردید دارند.

۳۸۶. چون آن‌ها ایمان ضعیف دارند و نسبت به خدا تردید دارند.

۳۸۷. درست

۳۸۸. نادرست لازمهٔ انتخاب صحیح سبک زندگی این است که به دور از احساسات و با دلایل محکم و عقل‌پسند باشد.

۳۸۹. نادرست کاملاً برعکس است، سبک زندگی ریشه در جهان‌بینی دارد.

قاطع نکنین:

علت	معلول
ایمان	عمل
جهان‌بینی	سبک زندگی
افکار و اعتقادات	اهداف و رفتارها